

XXI
119

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Gen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

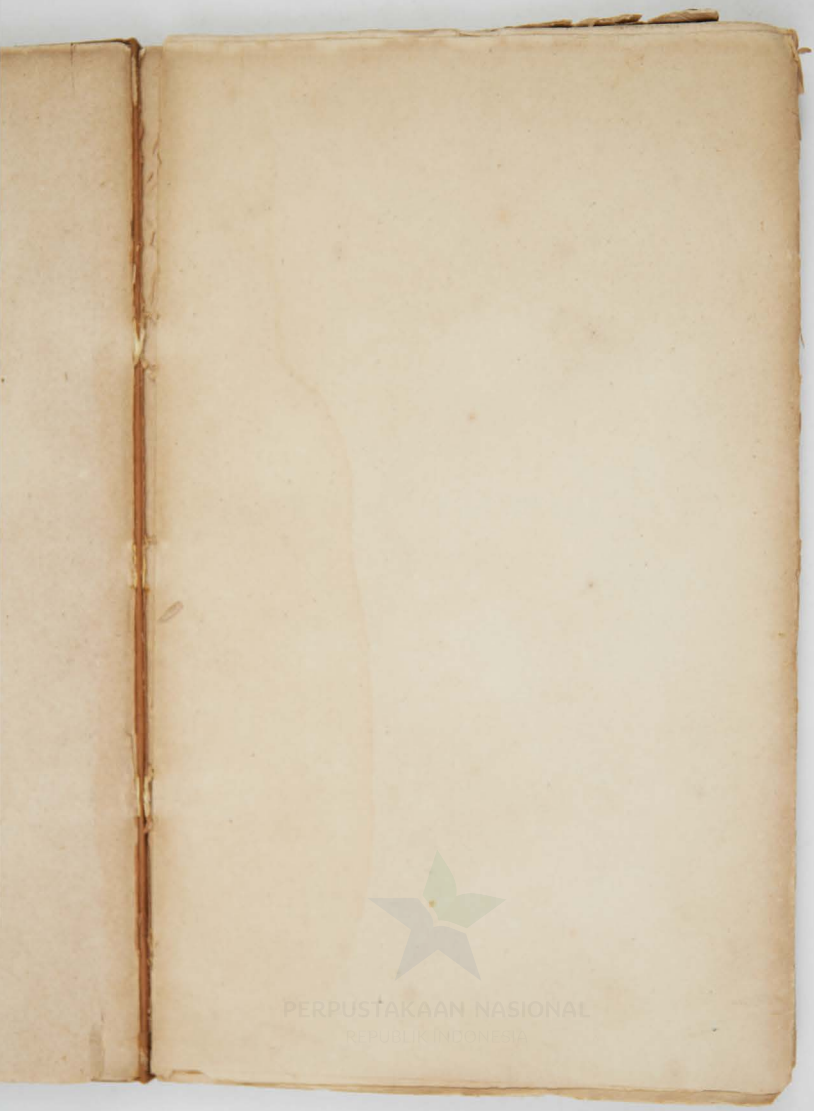
PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI 119

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 23-7-2010
Nomor Induk : 10680/124-MUSCUM/10
BIB - ID :
ITEM - ID :
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vuurstoker aan boord van de Hindostan.
(Taskar).

De veeger aan boord van de Hindostan.
(Klinger).

De Perzische Slopkeeper in het Prins Wallis-hotel.

Een Sepajer.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MIJNE REIS

MET

DE LANDMAIL

VAN

BATAVIA OVER SINGAPORE, CEILON,
ADEN EN SUEZ TOT ALEXANDRIË IN EGYPTE,

DOOR

Mr. J. C. F. BARON VAN HEERDT,
Lid in den Raad van Justitie te Samarang.

Variety of scenery and diversity of manners.

MET PLATEN EN EENE KAART.

TE 'S GRAVENHAGE, BIJ
K. FUHRI.

1851.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

BIB id: 9257060
Item id: 021016984b

PERPUSTAKAAN NASIONAL

VOORREDE.

Toen ik in 1846 *de terugreis van Indië naar Nederland ondernam en daartoe den destijds weinig bekenden weg van de landmail of overlandweg koos, had ik geen plan, die reis te beschrijven en in het licht te geven, daar ik, even als het meerendeel van reizigers te doen pleegt, het doel had slechts van het oogenblik te genieten, en mij met geen arbeid van inspanning of studie bezig te houden.*

Het zou mij zeker ligt zijn gevallen, aan dat doel gevolg te geven, zoo niet de groote plaag des werkzamen menschen: de verveling, tusschen beide ware gekomen en eene dringende

PERPUSTAKAAN NASIONAL

behoefte, om den tijd nuttig en aangenaam te besteden, mij hadde aangespoord, eenige natuurtafereelen, die het meest mijne aandacht boeiden, in een schetsboek uit te teekenen en daarbij kortelijk op te schrijven, onder welke omstandigheden zij mij zoo al waren voorgekomen.

Dusdoende had ik bij het einde mijner reis verscheidene ruwe bouwstoffen verzameld, die ik, met behulp van het geheugen, zoo goed mogelijk tot een zamenhangend geheel vormde en, in den verhaaltrant geschreven, het lezend publiek wenschte aan te bieden.

Dan, hiermede had ik nog niet alles wat mij tot de uitgave van deze reisbeschrijving noodig toescheen.

Het hinkende paard, zoo als men pleegt te zeggen, kwam achteraan, en mijne onbekendheid met den stijl, waarin onderwerpen van dezen aard, zullen zij behagen, ter lezing behooren te worden aangeboden, zoomede de moeijelijkheid, om van eene landmailreis, die immers eene te spoedige afwisseling van tooneelen verschaft, een aangenaam en onderhoudend verhaal te geven, deden zich spoedig gevoelen en noopten

PERPUSTAKAAN NASIONAL

mij, mijne aanteekeningen eerst fragments-gewijs om te werken en aan de redactie van eenig tijdschrift ter plaatsing aan te bieden, alvorens tot de uitgave van het geheel over te gaan. [1])

Men verlieze niet uit het oog, dat ik met deze bladen hoofdzakelijk bedoelde, eene eenvoudige mededeeling te leveren van het wetenschappelijke der landmailreis en van hetgeen men daarbij zien en ondervinden kan, gelijk ik een en ander menigmalen mondeling deed aan personen, die voornemens waren deze reis te beproeven, en dienaangaande inlichtingen kwamen vragen.

Voor mijzelven hecht ik alzoo geene andere waarde aan dit werkje, dan die een mondelijk reisverhaal in den vreemde voor den belangstellenden toehoorder hebben kan.

Slechts enkele persoonlijke ontmoetingen, die welligt het meest karakteristieke van de landmailreis heeten mogen, heb ik hier en daar aangeroerd, doch vele als van een ondergeschikt belang en ter vermijding van wijdloopigheid achter-

[1]) De Gids, 5de Jaargang No. 8; Warnasarie, Indisch Jaarboekje 1848, 1849, 1850; Tijdspiegel, 1851.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

wege gelaten. Zoo is ook het trajekt van Alexandrië naar Nederland door mij onbehandeld gebleven. Ontbreekt mij de tijd niet, dan zal het later onder een anderen titel verschijnen, wijl dat trajekt eigenlijk niet meer tot de landmail behoort.

Mogt de lektuur van deze vlugtige reisbeschrijving den lezer eenige oogenblikken van aangename verpoozing verschaffen en soms dezen of genen reisondernemer ten gids strekken, zoo reken ik mij voor mijnen arbeid beloond.

SAMARANG,
den 18 *Julij* 1850. v. H.

INHOUD.

Blz.

VOORREDE . . . . . V.

I. VAN BATAVIA TOT SINGAPORE (2 April—7 April). Vertrek van Batavia. — Banka. — Riouw. — Aankomst te Singapore. — Het London-hôtel. — De landmail-routen 1

II. VAN SINGAPORE TOT POINT DE GALLE (7 April—17 April). De voorschriften der »Peninsular and Oriental Company.» — Vertrek van Singapore. — Aan boord van de Braganza. — Poeloe Pinang 7

III. VAN POINT DE GALLE TOT ADEN (17 April—29 April). Ceilon. — Aankomst te Point de Galle. — Het Mrs. Bogaar's hôtel. — Merkwaardigheden der stad. — Het fort. — De rekening van de hospita. — Vertrek van Point de Galle. — De Hindostan. — Onze levenswijze aan boord 13

IV. VAN ADEN TOT SUEZ (29 April—4 Mei). Sokotora. — De kusten van Aden. — Het Prins-Wallis-hôtel. — De Parsische winkelier. — De stad. — Engelsche rekening van een' Parsischen waard. — De zwem-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Blz.

mers aan de kusten. — Vertrek van Aden. — Storm op de Roode zee. — De Bombay boot: »Lord Bentinck«. — Nieuwspapieren uit Europa. — Twee inteekeninglijsten. — De ware reiziger 30

V. VAN SUEZ TOT KAÏRO (4 Mei—6 Mei). Regeling van den togt door de woestijn. — Aankomst te Suez. — Het New-hôtel. — De stad. — Iets over de pest. — De marktplaats en onze bagage. — De woestijn. — »Where is God?« — Kaïro. — Mijn logies. — Het Turksche bad. — De miskende Dragoman. — Een Turk aan tafel 44

VI. VAN KAÏRO TOT ALEXANDRIË (6 Mei—9 Mei). De Sphinx en de piramiden. — Vertrek van Kaïro. — Boulac. — De Nijlstoombooten: »Lotus« en »Kaïro.« De Nijl. — Atfieh. — De pakketbooten. — Aankomst te Alexandrië. — Onze bagage. — Het hôtel d'Europe. 75

BESLUIT 105

I.

VAN BATAVIA TOT SINGAPORE.

(2 April — 7 April.)

Vertrek van Batavia. — Banka. — Aankomst te Singapore. — Het London-hôtel. — De landmail-routen.

Den 2den April 1846 verlieten wij met Z. M. stoomschip Bromo de reede van Batavia.

Des avonds van den volgenden dag te ongeveer 10 ure kwamen wij voor Muntok op het eiland Banka, ten zuid-oosten van Sumatra aan, en seinde men den gezaghebber dier plaats om de gouvernements-adressen over te nemen. Niet voor den 4den werd het anker geligt, en de reis onder het schilderachtig uitzigt op Banka en de naburige eilanden voortgezet.

Zonder eenige meldenswaardige ontmoeting, en onder het genot van gunstigen wind en helder weêr, snelden de vier dagen en nachten onzer reis voorbij, en lieten wij, na in den vroegen ochtend het eiland Riouw te hebben aangedaan, des middags van den 5den April het anker voor Singapore vallen.

Eenige Moren en Bengalezen, in hunne langwerpige sloepen of Sampans, die hier gewoonlijk tegen dat de

mailbooten aankomen, zich in de nabijheid gereed houden, roeiden op het heetst van den dag, naar ons toe, en bragten binnen weinige minuten elk die naar wal verlangde voor een paar shillings met pak en zak over.

Ettelijke schreden van het strand verwijderd, verheffen zich vijf kapitale steenen gebouwen, door welige plantsoenen bijna regelmatig en regtlijnig op elken afstand van elkander gescheiden. Met eene hooge verdieping op eene ruime schaal in groote vierkante blokken gemetseld, beslaan zij aan deze zijde den geheelen breeden oever van Singapore, onttrekken als het ware de stad aan de blikken van den vreemdeling, en laten, ver achter zich op eene hoogte, alleen het woonhuis van den Gouverneur onderscheiden.

De vermoeide reiziger staart er met welgevallen op, zoekt onder dit vijftal, het London-hôtel van den heer Dutronquoi, uitmuntende door zijne helder witte muren en vooruitspringende verandas, vergeet het leed van de zeereis, en stapt opgeruimd binnen. De dikke hospes, een beleefd Franschman, geleidt hem den breeden trap op, en opent de deur van «Room nº. 7» waar een groot ledikant, eene kleerkast, tafel, rustbank en drie stoelen het huisraad uitmaken.

Dit verblijf is niettemin ruim, eenvoudig en doelmatig voor hem, die betere woning gewend is, en prachtig als de paleizen van Aladijn uit de Duizend en Een Nacht voor hem, die zoo even de wapenkamer van de Bromo verliet.

Twee Christen-kleurlingen beijveren zich den nieuw gekomen gast te bedienen. Een kleine pittoresk gekleede Sipajer, behebt met de dartelheid en onschuldige streken, zijnen jeugdigen leeftijd eigen, overhandigt hem eene in fraai vergulde lijst gevatte gravure, welke niet de schaking

van Ariadne door Theseus, noch ook «les amours de Psyché» van David, noch ook eene étude van Emile Lassale, of de ligtzinnige idealen van Compte Calix, Guéraud, Gavarni of Grévedon voorstelt, maar de

London-Hôtel Charges, etc. etc.

	£ s.
One day boarding and lodging	
„ — servants fees per diem	0.20
„ dinner or breakfast	1.—
„ tiffen or supper	0.75
„ bottle of Sherry, Hock or Port	1.—
„ „ of Claret	0.90
„ „ of Champagne	2.—
„ „ of Brandy (French or English)	0.75
„ „ of Beer	0.38½
„ „ of Porter (London)	0.50
„ „ of Soda water	0.25
„ „ of Ginger beer	0.12½
„ glass of either wine spirits or Limonad	0.12½
„ cup of tea or coffee	0.12½
„ bundle of cegars	0.25
eight games of billiard	1.—
One hot bat	0.50
„ cool bath	0.38½

Breakfast at 9 o'clock.

NB. European servants £ 1 per diem.

De boy vraagt hem in gebroken Engelsch wat hij hiervan gebruiken zal. De reiziger ontdoet zich bedaard van zijne bovenkleêren, legt zijne stramme leden op de sofa en zegt: «eight games of billiard», hetgeen de knaap glimlagchend de kaart doet terugnemen om elders zijne waren te slijten. Dan, — het is te laat.

Ieder is reeds in zijne kamer teruggetrokken en geniet den slaap van den voormiddag. De kleine Sipajer wacht nu op het uur van middagmaal, neemt te klokke vier de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

groote tafelschel in beide handen en luidt met een vervaarlijk geweld alle gasten uit de rust. Deze wraakneming, onder den schijn van 's hôtel's voorschriften op te volgen uitgeoefend, is hem echter niet genoeg. Hij klopt aan alle deuren en roept: «Sir, dinner is ready» tot hij berekenen kan, dat niemand meer slaapt en elk op de been is.

Een bejaarde Sinjo staat ijverig voor het buffet eenige wijnglazen te wasschen en wijst straks iederen logé naar de binnen-galerij, waar het diné, dat hier, even als op de meeste plaatsen van Java, uit kerry, goede visch, rijst, aardappelen, slecht rundvleesch en halfgare groenten bestaat, hem sedert eenige minuten verbeidt.

De zaal of dining-room van dit hôtel is ruim, karig van meubels doch overal van vensters en deuren voorzien. Boven over de lengte van de tafel is de punka, eene groote langwerpige tafelwaaijer met ijzeren krammen aan den zolder beweegbaar vastgehecht, het onderscheidend kenmerk dat men zich op Engelsch kolonialen bodem bevindt, gelijk zij vroeger onder het Britsch bestuur ook op Java gevonden werd. Een der bedienden beijvert zich naar gewoonte dit meubel door middel van een lang touw aan een zijner einden vastgeknoopt, heen en weder te trekken, om den aanwezigen onder het eten de noodige verkoeling te bezorgen. De Engelschman vindt dit nuttig, doch de Hollander vraagt om zijn hoed, dekt zich en beweert zulk een verwenschten togt niet te kunnen doorstaan. Zijne gevoeligheid drijft hem daardoor spoediger dan een ander van de tafel naar de voorgalerij of veranda, waar hij in eene breede easy- chair plaats neemt en zijne half bevredigde maag aanvult met het prachtig uitzigt, dat hem van de haven tegenlacht.

Dit panorama is het penseel van eenen Schelfhout of

Koekoek waardig. De schoone, met talrijke schepen bezette reede, de uitgestrekte spiegelvlakte van de zee, de rij van vruchtbare bergen, die haar op ongeveer een mijl afstand ter weêrszijden insluit, die gezamenlijk een enkele keten schijnen te vormen, en met eene opening in het midden, als het ware cirkelvormig, aan beide grenzen van den oever zich verbinden, leveren hier een schouwspel, dat onder de meest indrukwekkende voor den landmail-reiziger mag genoemd worden.

Meer op den voorgrond trekt een levendiger tafereel zijne aandacht. Hij ziet eene menigte ingezetenen, jong en oud, blank en zwart, te voet, te paard of in het rijtuig, zich vrolijk bewegen op den grooten rijweg, welke digt bij het strand van het oosten naar het westen loopt en zich achter de stad naar de naburige gehuchten voortzet. Hier is het Eldorado van Singapore, de plaats waar iedereen avond de beau monde en te gelijk tout le monde tot uitspanning bijeenkomt.

Het eerste welligt, dat men te midden dezer bewegelijke wereld opmerkt, is eene bijzondere soort van rijtuigen, welke, met één paard bespannen, veel overeenkomst hebben met de op Java bekende palankyns of karettakoerong, doch die te Singapore zonder bok in gebruik zijn en min of meer op onze Hollandsche vigilanten gelijken, met dat onderscheid echter, dat zij den voerman of gids, veelal een Sipajer, te voet, naast het paard laten draven en daardoor een' allerzonderlingsten indruk maken op ieder, die nooit te voren volwassen menschen op deze kinderachtige wijze zag voortrijden.

Verscheidene voorwerpen meer, welke onder het dolce far niente de opmerkzaamheid gaande houden, levert dit strandgezigt, en boeijen niet onbevallig den geest.

Van lieverlede ziet men na de korte avondschemering elk naar zijne woning terugkeeren, alles wordt stiller in den omtrek, en de heldere avondlucht brengt, om dezen tijd van het jaar, den reiziger de welkome vergoeding voor de doorgestane hitte van den dag.

Twee of driemaal vier-en-twintig uren vertoeft de landmail-reiziger in dit fraai logement, buiten 't welk geen ander logeabele openbare herberging te Singapore te vinden is.

Dezen tijd maakt hij zich ten nutte met wandelingen in en om de stad te doen, schikkingen te maken met het agentschap der «Peninsular and Oriental Steam-navigation- Company» voor de passage en inlichtingen te vragen omtrent den aard der overlandreis, de wijze, waarop zij gedaan wordt, en wat zoo al tot eene geschikte uitrusting als anderzins vereischt wordt.

De reis is vooral voor den Nederlander nog nieuw en heeft zoo vele bijzondere eigenschappen en verpligtingen, dat de ondernemer zich niet genoeg beijveren kan, dien-aangaande ten volle ingelicht te worden, wil hij niet, door eigen voorstellingen en berekeningen misleid, met vele ongerieven te kampen hebben, en noodelooze kosten maken.

Het is zeker, dat men die inlichtingen niet zoo juist op Java kán erlangen als te Singapore, daar op deze plaats eigenlijk eerst de overlandreis begint, en het trajekt van Batavia derwaarts niet begrepen is onder de landmail-lijnen, door de «Peninsular and Oriental Company» aangewezen, namelijk: van Hongkong over Singapore naar het eiland Ceilon, de eerste of «China line»: van Ceilon, over Aden naar Suez, de tweede of «Calcutta line»; van Suez over de landengte van Egypte naar Alexandrie, de derde of «Alexandria line» en van deze plaats over Gibraltar naar Southampton, de vierde of «Southampton line».

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Deze verschillende lijnen kan de reiziger naar goedvinden in eens dan wel bij gedeelten afleggen, mits het kostende daarvoor vooraf afvragende.

Het moet minder raadzaam voorkomen, inzonderheid voor hem die geen Engelschman en met de reis nog onbekend is, zich voor de gansche route tot Southampton in eens te verbinden, deels omdat men dan, hetzij bij ongesteldheid, hetgeen door de vermoeijenissen en ontberingen der reis al ligtelijk gebeuren kan, hetzij om andere redenen achterblijvende, de helft zijner passagegelden verliezen moet, deels omdat er in Egypte veel belangrijks te zien is, en te Alexandrie ook nog een weg over Marseille en een ander over Triest zijn, meer indrukwekkend en aangenaam en tevens even kort als de weg naar Southampton, ofschoon deze lijn de eenige heeten mag, die nog tot de landmail en de Britsche «Oriental Company» behoort, daar de beide andere routen op zich zelve en niet in onmiddellijk verband staan met de «Alexandria line.»

II.

VAN SINGAPORE TOT POINT DE GALLE.

(7 April — 17 April.)

De voorschriften der „Peninsular and Oriental Company." — Vertrek van Singapore. — Aan boord van de Braganza. — Poeloe Pinang.

De keus gedaan en de kosten voor de reis afgedragen zijnde, valt er aan geen terugtreden meer te denken. Men heeft van den agent gedrukte kwitanties of tickets

ontvangen, wier keerzijden eenige voorwaarden en regelingen bevatten, welke de reiziger noodig heeft te weten, om op zijnen togt niet in ongelegenheden te geraken, en waarvan de voornaamste, benevens eenige bijzondere inlichtingen, zoo nopens de wijze van zich uit te rusten, als nopens de bijzonderheden aan de reis zelve verbonden, hieronder volgen.

1. Er zijn eerste en tweede passagieren.

2. De eene bewoont de achtersteven, de andere waaronder de dienstboden de voorsteven van de boot. De eerste heeft het gebruik van den salon of „diningroom" en geniet de voorregten van het „quarterdeck." De andere klasse, die niet buiten de lijn der raderkassen mag gaan, deelt den maaltijd met de „warrant officer" en ingenieurs, ten zij zij zich afzonderlijk hebben geproviandeerd.

3. Het is den reiziger aanbevolen, geene grootere kisten of koffers mede te brengen dan van ongeveer $1^1/_2$ voet breedte en $1^1/_4$ voet diepte. Groote stukken ondervinden moeijelijkheden bij den overvoer door Egypte.

4. Elk stuk reisgoed moet met duidelijke en duurzame letters den naam en de plaats der bestemming van den passagier aanwijzen.

5. De reiziger zorgt dat zijn grove bagage uiterlijk vier-en-twintig uren voor de afreize aan boord gebragt wordt.

6. Geene dozen, valiezen, nachtzakken enz. mag men in de salon of in de hutten bij zich behouden. Zij worden onmiddellijk in de bagagekamer beneden in het ruim opgenomen en afgesloten.

7. Een ieder kan, ook buiten de eenmaal per week daartoe verschafte gelegenheid, over zijne goederen beschikken, mits deswege aanzoek doende bij den scheeps-gezagvoerder.

8. Het is niet geoorloofd, brieven, pakjes, enz. van anderen mede te nemen, zoo daardoor de belangen der „Oriental Company" benadeeld worden.

9. Passagiers, die heimelijk handels-artikelen onder hunne goederen medevoeren, loopen gevaar van verbeurd-verklaring, beboeting en afzonderlijke betaling van derzelver vracht aan de agenten der „Oriental Company."

Deze houdt zich niet verantwoordelijk voor eenige schade of verlies van bagage als ook niet van vertraging door toeval ontstaan.

10. De schikkingen voor de passage worden gemaakt aan de verschillende kantoren der agenten van de „Company", op de verschil-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

lende plaatsen der landmail-route gevestigd; waar deze niet zijn bij den gezagvoerder aan boord.

11. Elke kwitantie (ticket) moet bij het afleggen eener landmail-lijn aan den boekhouder worden afgegeven.

12. De kosten van den overtogt door Egypte zijn begrepen in de passage-gelden, doch de verteringen zijn voor rekening van den reiziger.

13. Met de passage-gelden zijn betaald het eten, de dranken, de slaapstede en de fooi voor de bedienden aan boord.

14. De „Oriental Company" verstrekt het benoodigde beddegoed, linnen en hetgeen wijders voor de stoffering eener hut of kajuit vereischt wordt.

15. De dranken worden „à discrétion" verstrekt, doch geen passagier heeft aanspraak op meer dan één pint wijn en één flesch bier per dag.

16. Geen geregten noch dranken worden buiten de salon toegebragt dan ingeval van ongesteldheid.

17. Geen andere bedienden dan die de „Company" bezoldigt worden in de salon toegelaten.

18. Een passagier plaats genomen hebbende, doch de reis niet vervolgende, kan de helft der passage-gelden terugvorderen.

19. Elk passagier kan 300 Amsterd. ponden gewigt aan goederen vrachtvrij medebrengen. Kinderen en dienstboden niet meer dan 150 Amsterd. ponden per hoofd: Voor elke 100 Amsterd. ponden meerder zwaarte, worden afzonderlijk 16 shillings aan de Egyptische „Transit Company" te goed gedaan.

20. Er zijn driedubbele, dubbele en enkele hutten aan boord.
Elke hut heeft eene slaapstede en eene sofa.

21. Eene driedubbele hut kan niet worden ingerigt voor meer dan:
4 dames
3 heeren
6 kinderen
1 dame en 4 kinderen
2 dames en 3 idem
3 idem en 2 idem
1 heer en 3 idem
2 heeren en 2 idem
1 heer, 1 dame en 2 kinderen.

22. Eene dubbele hut kan niet worden ingerigt voor meer dan:
3 dames
4 kinderen
1 dame en 3 kinderen
2 dames en 3 idem

PERPUSTAKAAN NASIONAL

1 heer en 2 kinderen
1 idem en 1 dame.

23. Eene enkele hut kan niet worden ingerigt voor meer dan:
2 dames
1 heer
3 kinderen
1 dame en 2 kinderen.

24. Behalve deze hutten zijn er nog dekhutten en de salon beschikbaar. Die deze bewonen kunnen een koffer bij zich buiten de bagagekamer houden.

25. Een passagier, die voor de gansche reis eene geheele hut heeft afgehuurd, kan 450 Amsterd. ponden gewigt aan goederen vrachtvrij medevoeren, doch is verpligt voor het meerdere afzonderlijk te betalen.

Hij heeft het regt, al zijne bagage bij zich te houden en zoodanige beschikkingen omtrent de bewoning zijner hut te maken, als hij goed vindt, doch kan geen ander dan een mede-pasagier in zijne plaats stellen of daarin doen deelen.

26. De zitplaatsen aan het middagmaal worden in den aanvang der reis door den gezagvoerder geregeld. Die later aankomen zetten zich naar verkiezen, doch eenmaal plaats genomen hebbende, is het niet geoorloofd van plaats te veranderen.

27. De gezagvoerder of het Agentschap der Oriental Company of het plaatselijk bestuur is geregtigd eenen reiziger passage te weigeren, zonder daarvan aan iemand de reden op te geven dan aan het gouvernement.

28. Voor passagiers eerste klasse is de reis van Singapore tot Nederland met niet minder dan 3000 Ned. Cour. of Mexic. doll. per hoofd te bekostigen.

29. Betaling in klinkend geld wordt alleen aangenomen van gangbare Engelsche specie, Spaansche matten [1]) en Duitsche kroonen.

30. Op elke aanlegplaats, uitgenomen te Aden, bestaat gelegenheid binnen zeer korten tijd de kleedingstukken te doen reinigen.

31. Onder de onmisbare gerieven behooren een katoenen deken, een opgevulde Indische mat of vervoerbare matras, een hoofdkussen, een paar gesloten blouses of reiskielen, een ligte zonnehoed en een mantel of overjas, een nachtzak (carpetbeg), eenige handdoeken en ander klein linnen.

32. De geschikste tijd voor de reis loopt van de maand April tot Junij.

---

[1]) Waar deze munt verder in dit werkje voorkomt wordt steeds de zilveren mat bedoeld. In Italië heet zij collonata, namelijk de pilaarmat, die meer waarde heeft dan de Mexikaansche. Het zij den landmail-reiziger bijzonder aanbevolen, op het onderscheid dezer speciën wel te letten.

Aan boord wachten den landmail-reiziger andere verordeningen, die meer betrekking hebben tot de handhaving der orde en van een ondergeschikt belang zijn.

Er blijft hem nu niets meer te doen over, dan de stoomboot af te wachten, en zich voor ieder uur tot vertrekken gereed te houden.

Den 8sten April kwam de Braganza, een stoomvaartuig van 300 paardekrachten, uit Hongkong aan, laadde met den meesten spoed zijnen nieuwen voorraad steenkolen en verliet twee uren later de reede van Singapore.

Onder de reizigers bevonden zich drie Spanjaarden, een Deen, een Franschman en verscheidene Engelschen, gezamenlijk ten getale van 24 personen.

Het ging aan boord in de uiterste orde te werk, en behalve over de onreinheid der slaapplaatsen, waarvan het linnen de duidelijke sporen van «reeds gemaakt gebruik» droeg, viel er weinig of niet over de inrigting te klagen.

Te negen ure in den ochtend werden de gasten van de dining-room met klokgelui ter tafel genoodigd, en begon het dejeuner dinatoire, dat uit eijeren, ham, geroosterd brood, gebraden schapenvleesch, kerry en rijst bestond.

Elk zette zich naast wien hij verkoos. Niemand behoefde om plaats verlegen te zijn, daar de salon voor het klein getal passagiers ruim genoeg was. Men zag den Spanjaard naast den Deen, den Deen naast den Engelschman, dezen naast een Franschman zitten, allen druk bezig, de gesprekken zooveel mogelijk algemeen en levendig te houden, wijl bijna ieder hetzij de Fransche, hetzij de Engelsche taal sprak of verstond. Aan het middagmaal vooral heerschte eene spraakzaamheid, eene gezellige vrijheid, welke den schijn gaven van langjarige bekendheid onder de aanwezigen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Na den maaltijd verwijderden zich de dames en bleven de heeren nog eenige oogenblikken bij de Sherry en pale ale aan den disch, tot dat het verlangen naar de sigaar ook hen hunne zitplaatsen deed verlaten, daar het rooken alleen in de open lucht geoorloofd was.

Des avonds werden reeds vroeg de lampen aangestoken, en zag men sommigen tot tijdverdrijf en onder het gebruik van Claret of Bordeauxwijn, «pale ale and porter», sodawater of andere dranken, brood en scheepsbeschuit, in de diningroom whist, écarté of eenig ander spel spelen, terwijl de overigen zich op het dek met zang en guitarmuzijk onledig hielden.

Op Zondag werd na het ontbijt een uur afgezonderd om in de salon de Engelsch-Protestantsche godsdienstoefening te vieren, en wel onder de leiding van den scheepsdoctor, die mede gewoon was de gebeden en dankzeggingen aan den maaltijd overluid in de Engelsche taal op te zeggen.

De geheele équipage is bij deze plegtigheid tegenwoordig; de vreemdeling die daartoe lust gevoelt mag ze bijwonen, doch is in ieder geval verpligt, den dag bij uitsluiting aan de rust te wijden; slechts het lezen en schrijven staan hem dan gedurende vier-en-twintig uren vrij.

Kalm en huiselijk, zonder buitengewone voorvallen, nu eens in de dining-room, dan weder op het dek, en eindelijk in de hut, vloden de negen schoone dagen en nachten van ons verblijf op de Braganza voorbij, zonder dat men billijkerwijs zeggen kon, eene meer aangename reis te verlangen.

In den morgen van den vierden dag na ons vertrek van Singapore bereikten wij Poeloe Pinang of Prins Wallis eiland en gaf ons de gezagvoerder te kennen, dat wij

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zich de dames en bleven
ken bij de Sherry en pale
angen naar de sigaar ook
laten, daar het rooken
ofd was.
oeg de lampen aangesto-
tijdverdrijf en onder het
jn, «pale ale and porter»,
rood en scheepsbeschuit,
f eenig ander spel spelen,
lek met zang en guitar-

bijt een uur afgezonderd
rotestantsche godsdienst-
der de leiding van den
was de gebeden en dank-
luid in de Engelsche taal

e plegtigheid tegenwoor-
e lust gevoelt mag ze
verpligt, den dag bij uit-
echts het lezen en schrij-
r-en-twintig uren vrij.
uitengewone voorvallen,
an weder op het dek, en
negen schoone dagen en
Braganza voorbij, zonder
n, eene meer aangena-

en dag na ons vertrek van
Pinang of Prins Wallis
der te kennen, dat wij

Gezigt op Poelo Pinang

De Sphinx
(bij de Pyramiden van Gizeh)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hier eenige uren zouden ten anker blijven, om versche levensmiddelen aan te koopen en andere beschikkingen te maken, zoodat het den passagiers vrijstond dezen tijd te besteden, om zich met de van de kust aanroeijende booten aan wal te begeven.

Het bekoorlijke gezigt, dat wij van de stoomboot op Poeloe Pinang hadden, waarvan de kleine stad digt aan de zee voor ons lag en welks welige boomgewassen en hooge groene bergen op den achtergrond teekenachtig tegen de heldere lucht afstaken, wekte algemeen de neiging om het eiland te bezoeken.

De ruime haven en het sterke fort Cornwallis, het fraai gelegen konvooi of «Customhouse», de naauwe straten, waarin Maleijers en Chinezen dooreen woelen en handel drijven, de lage steenen en in Europeesch-Oosterschen trant gebouwde huizen, was al wat wij van Poeloe Pinang te zien kregen, zijnde het trouwens wel waarschijnlijk, dat de plaats niet veel belangrijks meer oplevert.

Eerst laat in den avond verlieten wij het eiland.

III.

VAN POINT DE GALLE TOT ADEN.

(17 April — 29 April.)

Ceilon. — Aankomst te Point de Galle. — Het Mrs. Bogaar's hôtel. — Merkwaardigheden der stad. — Het fort. — De rekening van de hospita. — Vertrek van Point de Galle. — De Hindostan. — Onze levenswijze aan boord.

Gedurende vijf dagen stoomde de Braganza met eene afwisselende vaart van acht tot tien mijlen in eene wacht

PERPUSTAKAAN NASIONAL

noordwestwaarts op, zonder gebruik van zijne zeilen te kunnen maken.

In den vroegen morgen van den 16 April, ontdekte men aan den noordooster horizont eene breede strook lands, die ons voor het eiland Ceilon werd aangewezen.

Langzamerhand vertoonde het land zich duidelijker en onderscheidden wij de kusten van Matureh en Dolasdas in eene van het oosten naar het westen doorloopende bergketen.

Twee kanonschoten van de Braganza waren het sein voor den loods. De nadering van zijnen langwerpig getimmerden Kanoe of inlandsche sloep en het aan boord overstappen van twee bejaarde sinjos, die ons, tusschen de vele klippen door, in de baai van Point de Galle moesten brengen, bewezen genoeg, dat wij het einde van onzen gedeeltelijken togt nabij waren en binnen kort weder vasten wal zouden bereiken.

Een uur later wierp de Braganza haar anker in de haven van Point de Galle.

Grootsch en verrassend is het gezigt, dat men van de boot op deze stad heeft.

De scherp gekante vooruitspringende steenrots, die onmiddellijk hoog uit eene onstuimige zee oprijst en zich met de kusten van het eiland verbindt, draagt de grondslagen eener reusachtige vesting, die, wij mogen er trotsch op zijn, van Oud-Nederland haren oorsprong ontleent. Verscheidene afzonderlijke klippen en rotsblokken, ten deele boven het water uitstekende, omringen haar in eene teekenachtige groep en maken de haven van Point de Galle bijna ongenaakbaar.

Het is moeijelijk deze indrukwekkende gewrochten van natuur en handenarbeid af te malen. Geene pen heeft het

vermogen, ze te beschrijven, geene taal, de gewaarwordingen uit te drukken, die bij dit tafereel den reiziger boeijen.

Men moet Point de Galle slechts eenmaal gezien hebben, om haar niet meer te vergeten.

Lang stonden wij opgetogen over dezen aanblik, toen één, twee, drie ja vier Kanoes, met den stroom afvarende, zich om het zeerst aan de zijden der Braganza hechtten en een aantal kleurlingen ontlaadden, die ons op het dek met hôtel-kaartjes te lijf vielen: «Sir, Sir, you want a hotel on shore?» — here is a cart, Sir; — «a fine hotel, Sir; — a good hotel, Sir; — very cheap, Sir; — mine is better, Sir; — take my boat, Sir; — no Sir, take mine, Sir; — walk in Sir; — walk out, Sir;» — en de hemel weet wat al meer door deze ongeroepen gasten gezegd werd, om maar het eerst hunne logementen aan te bevelen.

Intusschen konden deze hôtelkaartjes:

POINT DE GALLE.

MRS. BOGAAR'S HOTEL,

FOR

GENTLEMEN AND FAMILIES.

No. 22 Middle Street.

NB. A private House with Excellent Rooms for Families.

TERMS MODERATE.

CARRIAGES ON HIRE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Royal Hotel
BY
SAMUEL BARTON
AT
N°. 47 Flag-statt-street.
Galle.

ons op een herbergzaam oord voorbereiden en dit heir van bedienden gerustelijk doen volgen.

Te twee ure in den middag stapten wij aan wal en geleidde men onze op eene groote schuifkar geladene bagage naar het «customhouse», ten einde eene verklaring te teekenen, dat wij geene aan inkomende regten onderworpen goederen bij ons hadden. Deze formaliteit verrigt zijnde, wandelden wij de hooge voorpoort van Point de Galle binnen eene breede straat op, welke van af de landingplaats tot aan de Middlestreet steiler wordt en van daar aan de andere zijde der stad naar de citadelwallen voert.

Eene menigte inboorlingen volgde ons op de hielen en hield niet op onder het aanhoudend roepen van: «Sir, give me a bakshies» ons om een aalmoes te vragen, tot wij het Mrs. Bogaar's hôtel bereikten en met verlies van eenige shillings uit hunne handen geraakten.

De waardin, over zoovele gasten regt in haar schik, beijverde zich ieder eene kamer aan te wijzen.

De mijne, eene achterkamer ter regterzijde van het gebouw, scheen, wegens hare grootte, des noods eene gansche familie te moeten herbergen, schoon er aan meublement weinig meer dan twee oude geencadreerde platen,

een paar stoelen, en een ledikant voorhanden waren: kasten, rustbanken, toiletspiegel en tafel zag men er niet.

De naakte, wit gepleisterde muren, de houten luiken zonder glazen ramen, de ongestukadoorde zoldering, waaraan men niet alleen alle balken tellen, maar zelfs de plaatsing wat al te duidelijk in den muur onderscheiden kan, de slecht gemetselde steenen vloer, kortom het ten halve afgewerkt geheel van M^r. Bogaar's hotel, komt den al te oplettenden waarnemer misschien armoedig en ongezellig voor, doch maakt zelden de zorg uit van eenen landmail-reiziger, die hier hoogstens drie dagen vertoeven zal. Hij is blijde, dat hem eene kamer ten deel valt, en er plaats voorhanden is om zijn goed neder te leggen.

Met een hotel-bediende tot onzen gids, trachtten wij in den een' of anderen winkel eenige ons nog voor de reis ontbrekende gerieven aan te schaffen; doch zagen ons hierin teleurgesteld, daar er geen enkele welvoorziene toko, of koophuis, te Point de Galle te vinden was. De eerste «English shop», die wij binnentraden, had zulk een komiek voorkomen, dat wij moeite hadden ons van lagchen te onthouden. In een vrij groot vierkant binnenhuis zat de «Shopkeeper,» tegenover zijnen eenigen klerk, beiden op hooge kantoorstoelen, aan eene even hooge schrijftafel, bezig de «sherry bottle» drok aan te spreken, zonder iets te verrigten, of een woord met elkander te wisselen. Beiden schenen geen acht op ons te slaan en lieten ons ook ongemoeid de «shop» opnemen, hetgeen dan ook zeer spoedig afliep, doordien er slechts een twaalftal rijzweepen en eene menigte bestoven paardetuigen te koop hingen, en wij noch het een noch het ander voor eene overlandreis noodig hadden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

In andere, door Moren en Malabaren gehouden' koophuizen zag men alleen stolpen, borden, allerlei soort van wijn en bier, geëncadreerde houtsneêplaten, zooals men die in Holland wel in plattelands-kroegen pleegt aan te treffen, voorts krammen, spijkers, sloten, leege botervaten, katrollen enz., alles naar inlandsche wijs door elkander op den grond uitgespreid of aan den wand opgehangen; nergens echter een zweem van galanterie-waren.

Chinezen, die in onze Oost-Indische bezittingen de handelsklasse of den burgerstand uitmaken, vindt men hier niet, en schijnen zich ook niet tot deze plaats van het Oosten verspreid te hebben.

Wijders ontmoet men te Point de Galle: Klings, Bengalezen, Maleijers, die wij in hunne afzonderlijke kampong nabij de citadel hebben opgezocht, Arabieren, en eene massa van Christen-kleurlingen of mestiezen, — gewoonlijk sinjo's genoemd.

De stad zelve, die onmiddellijk aan de citadel grenst, of liever met deze een geheel uitmaakt, is voor den Hollander niet onbelangrijk. Zij vertoont zich aan de zeezijde aanvankelijk even onduidelijk als Singapore, beslaat binnen den wal niet meer dan een' halve mijl in den omtrek, is aan drie zijden naar den landkant van hechte hooge bolwerken en diepe breede grachten voorzien, en doet den Nederlander beschaamd staan over de handelwijze van den Gouverneur Angelbeek, die in het jaar 1795 zulk eene van alle kanten sterk verdedigde plaats zonder slag of stoot aan een paar Engelsche oorlogschepen overgaf, ten gevolge waarvan, bij den vrede van Amiens, geheel Ceylon aan Engeland voor goed werd afgestaan.

De landmail-reiziger vindt te Point de Galle meer bezienswaardigs dan te Singapore, en kan er zich een

denkbeeld van ouden Hollandschen bouwtrant maken, als hij de door Europeanen bewoonde huizen beschouwt, waarvan vele van twee eeuwen vroeger dagteekenen.

Een bezoek van de citadel is hem bijzonder aan te bevelen. Zij is het mausoleum van Nederlands vroegere grootheid, en draagt nog de duurzame blijken van het uitstekend vernuft onzer voorzaten.

Indrukwekkend is het panorama, dat men van hare wallen in den omtrek ziet.

De schuimende zee, die, zoo ver het oog aan den linker gezigteinder reikt, in eene schitterende spiegelvlakte zich uitstrekt, stort zich hier, met een bruisend geweld, onophoudelijk tegen het rotsachtige strand, terwijl regts in eene bloeijende landstreek eene verrassende groep visschershutten tusschen de menigte van kokosnoten en pisangboomen, welke overal door het weelderige hout uitsteken, het oog niet onbevallig treft. Hooger op, waar de groote rijweg zich verliest, ontdekt men bij eene heldere lucht de dorpen Kosdoewa, Bakweleh en Dodadek.

Het geheel geeft aan Ceylon een schilderachtig aanzien en een' Oosterschen trant van schoonheid, zooals men op andere plaatsen van den overlandweg weinig aantreft. Langs de Maleische kampong voortwandelende, bereikt men de andere zijde der vesting, van waar een niet minder treffend uitzigt is op de haven.

Overigens heeft Point de Galle weinig belangrijks.

Reeds vroeg in den morgen van den 18den April ontvingen wij de tijding, dat de Hindostan reisvaardig lag, en men zich met den meesten spoed naar boord moest begeven.

Hoe schielijk wij ons hiertoe ook gereed maakten, zoo vergat de waardin niet, behoorlijk iederen gast hare reke-

ning aan te bieden, en eene klinkende voldoening dezer stille vordering te verzoeken.

Ik heb geen tijd gehad om afschrift te nemen van de prijskaart der dranken en geregten van haar hôtel, doch laat hier, in stede van dien, mijne kwitantie volgen, ten einde men ten naastebij kan nagaan de noodwendige verteringen, welke een landmail-reiziger gedurende zijn kort verblijf op Point de Galle maken moet, en die, even als andere uitgaven aan den vasten wal, afzonderlijk en buiten de passage-gelden betaald worden.

1846			Debt.
April 16.	Bath	£ „	„ 6.
	Tiffen and Dinner for 1 and servant	„ „	7 0.
	2 bottles sodawater	„ „	2 0.
	1 dito claret	„ „	5 0.
	Room	„ „	5 0.
„ 17.	Breakfast, Tiffen, Dinner for 1 and servant.	„ „	10 6.
	1 Bottle sodawater	„ „	1 0.
	1 dito claret	„ „	5 0.
	Room	„ „	5 0.
„ 18.	Breakfast for 1 and servant	„ „	3 0.
		£ 2 „	4 „

Hôtel
Galle 18 April 1846.

Received.
E. E.
G. Bogaars.

Alzoo 44 shillings of *f* 27,50 Holl. courant voor twee dagen herberging en voeding. Hoe groot moeten de kosten van onderhoud worden voor den vreemdeling, die door ongesteldheid of eenig ander accident verhinderd zijne reis voort te zetten, verpligt is maanden achtereen in dit logement te vertoeven.

Het wordt ook hier alweder bewaarheid, hetgeen menig reiziger bij ondervinding weet, namelijk: dat men met geen bekrompen beurs in Britsch Indië reizen, en vooral

geene aanmerkingen op rekeningen beneden de £ 50 maken moet.

De Engelschen noemen dit «not gentlemanlike.»

Gelukkig dus de zuinige landmail-reiziger, die slechts twee dagen te Point de Galle in het Mrs Bogaars hôtel zich behoeft op te houden, en althans voor dezen korten tijd gentleman blijven kan.

Na het breakfast verlieten wij het logement, keerden, even als wij gekomen waren, naar de haven terug, en bevonden ons weldra aan boord van de Hindostan. Deze boot is een der merkwaardigste stoomschepen, welke in de Indische zeeën varen.

Met eene kracht gelijkstaande aan die van 220 paarden was zij den vorigen dag door meer dan 100 passagiers bezet, van Calcutta te Point de Galle aangekomen, alwaar, van de vestingwallen gezien, dit vaartuig een inderdaad trotsch en indrukwekkend schouwspel opleverde, zoo door zijn ontzaggelijke grootte, als door zijn eigenaardigen bouw. Te midden der talrijke schepen, welke rondom deze stoomboot ten anker lagen, was zij als het ware eene moeder tusschen hare kinderen: zoozeer stak haar want boven dat der anderen uit.

Onze verwachting omtrent haren inwendigen staat werd niet weinig overtroffen, toen wij het eerst de eetzaal, of diningroom, binnentraden.

In dezen helderen, ruimen salon staan vier langwerpige tafels, aan ieder van welke ruim 30 personen kunnen aanzitten.

Fraaije, in kleuren gedrukte tafereelen versieren overal den glad gepolijsten wand, die aan drie zijden van kleine vensters, en in het midden van het plafond van een groot glazen raam voorzien is, waardoor het daglicht in

ruime mate naar binnen dringt. Eenige gemarmerde zuilen in symmetrische orde tusschen de tafels opgerigt, strekken op eene bevallige wijze tot steun van het plafond. Ter weêrszijde van den ingang staan de buffetten en de scheepsbibliotheek, waarin moderne, meest Engelsche lektuur; daar tegenover, aan den spiegel van het schip, eene breede rustbank, met paardenharen matrassen overtrokken.

Ten einde met geleidelijke orde de inwendige, zoo plaatselijke, als huishoudelijke, inrigting en verdeeling der Hindostan te beschrijven, is het noodig van boven met het dek te beginnen. Hier, op de achterdeksche kampanje, hangt, op eene doelmatige hoogte uitgespannen, dag en nacht, eene breede tent, ter beschutting tegen de zonnestralen en de fijne steenkoolstofjes, welke aanhoudend en bijna ongemerkt uit de schoorsteenpijpen stroomen.

Een genoegzame voorraad tabouretten, stoelen en banken staan hier den gasten te dienste, daar men bij helder weder, hetwelk ons gedurende bijna de gansche reis te beurt viel, op dit gedeelte van het schip gewoonlijk den dag doorbrengt.

Aan den voorsteven, voorbij de schoorsteenpijpen, waar eene andere kampanje gebouwd en van eene dergelijke tent voorzien is, heeft de bewoner van den achtersteven gelegenheid, aan zijn lust tot tabakrooken te voldoen, zijnde het niet geoorloofd ergens anders, noch ook in tegenwoordigheid der dames, met brandende pijpen of cigaren te vertoeven. Op deze kampanje stonden aan weêrszijde vier groote houten kooijen, waarin in afwachting van eene akelige executie, die gewoonlijk onder aller oogen plaats greep, het voor de tafel bestemde vee zijn verblijf hield. In hare nabijheid, tegen den fokkemast aan, lagen twee Europesche koeijen met hare jongen in daartoe

PERPUSTAKAAN NASIONAL

opzettelijk vervaardigde hokken opgesloten, ten einde de gasten dagelijks van de benoodigde melk te voorzien.

Het geheele vaartuig, zoo boven als beneden, wordt aan den voorsteven door de equipage en de bedienden, of tweede klasse passagiers, aan den achtersteven door de reizigers van den eersten rang bewoond, welke afscheiding streng wordt in acht genomen, en waarop men bij dag alleen omtrent de dienstboden der reizigers eene uitzondering maakt.

De stoomwerktuigen en kookplaatsen beslaan eene opene ruimte in het midden tusschen de beide schoorsteenpijpen. Deze stookplaatsen staan op het «lower-deck,» of middenverdieping, gelijkvloers met de hutten of «staterooms», zoo aan den voor- als aan den achtersteven.

Wat nu betreft de hutten der passagiers eerste klasse, zoo zijn, even als op de Braganza, enkele derzelve voor een, sommige voor twee, of vier, andere voor zes of zeven personen; doch allen voor het kleine bestek, waarop zij gebouwd zijn, vrij goed en logeabel ingerigt.

Men treft er al die gemakken aan, welke gemeenlijk van vaartuigen van dit charter verwacht mogen worden.

Derzelver aantal, zoomede hare bijzondere rangschikking, blijkbaar met zeer veel partijtrekking tot stand gebragt, kunnen dengene, die met de bouworde van dusdanige stoomboot onbekend is, ligtelijk tusschen de kronkelende doorgangen doen verdwalen, zoo hij door niemand vergezeld zijne hut wenscht te vinden.

Bijna elke kooi of slaapstede, die in de grootere hutten uit niet meer dan zeven planken bestaat, heeft den vorm eener krib of bak, waarvan eenigen met de vereischte tusschenruimte boven elkander, anderen weder geheel op zichzelve tegen het beschot gebouwd zijn. Behalve zooda-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nige kooi, vindt men in elke hut eene of meerdere vastgetimmerde sofa's, welke, even als de rustbank in de dining-room, met paardenharen matrassen overtrokken zijn, en tijdens mijn overtogt, uithoofde van het groot aantal passagiers, tot bedden moesten strekken, zoodat hutten, die eigenlijk slechts voor drie of vier personen bestemd waren, bij die gelegenheid door zeven of acht reizigers bezet werden, hetgeen niet weinig bijbragt tot de ondragelijke hitte, welke van den namiddag tot den ochtend zich in het «lower-deck» concentreerde.

Het gezamenlijk slapen in eene hut was dan ook gedurende mijne reis niet doenlijk.

Aan den voorsteven vindt men aan bakboord van de Hindostan de slaapplaatsen der Europesche matrozen en passagiers van den tweeden rang; terwijl aan stuurboord de hutten der scheepsofficieren staan, zoo mede die van den boekhouder (purser), en doctor, welke allen een' afzonderlijken uitgang hebben naar het dek, en met regt voor de beste van het gansche vaartuig gehouden worden.

De overige equipage, die meerendeels uit Laskars en Klings bestaat, houdt verblijf in het midden der boot en in de nabijheid der stoomwerktuigen.

In het ruim of de benedenste verdieping der boot had men de grove reis- en vrachtgoederen, zoo van passagiers, als van de Oriental Company, door het groote luik van het dek naar beneden doen zakken, en in ruime kamers afgesloten, zoodat men zijne bagage, gedurende de vaart naar Suez, slechts zelden, en niet anders dan op eenen daartoe door den boekhouder bepaalden dag der week terugziet, hetgeen trouwens bij de meesten gemeenlijk plaats heeft, om zich van de benoodigde verschooning te voorzien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

In het algemeen is het op dusdanige stoombooten, uitgenomen voor hen die « en famille » eene groote hut hebben afgehuurd, een vaste regel, dat de dames en heeren ieder eene afzonderlijke zijde van het schip bewonen, hunne afzonderlijke badplaats bij de regter- of de linkerraderkast hebben, en elkander alzoo slechts op het dek, of in de eetzaal ontmoeten.

Dit is het hoofdzakelijke der locale inrigting van de Hindostan.

Het geheel levert den naauwkeurigen onderzoeker eene inderdaad belangrijke stof voor zijne weetgierigheid op. Hij bewondert er den goeden smaak der Engelschen, de soliditeit van hunnen arbeid, hun vernuft, en hun geldelijk vermogen, welke bijna bij ieder voorwerp hem in de oogen springen.

Wat wijders onze levenswijs betreft, zoo kon het niet anders, of het overgroot aantal reizigers maakte daarop een' geduchten, deels gunstigen, deels kwellenden invloed, en verschafte den meesten onzer eene ontbering van gemakken, welke in deze brandend heete luchtstreken onmisbaar zijn, en slechts bij een klein reisgezelschap kunnen genoten worden.

Ruim 180 passagiers, met inbegrip van kinderen en bedienden, bezetteden gedurende zestien dagen het grootste gedeelte van de Hindostan, stieten of verdrongen elkander van den vroegen ochtend tot den laten avond, nu her- dan derwaarts, en deden letterlijk niets dan het hunne bijbrengen tot de vreeselijke warmte, waaronder een ieder voortdurend zuchtte. Verscheidene passagiers bleven tot den avond ongekleed in hunne hutten; anderen bleven, schoon gezond van ligchaam, zelfs dagen achtereen zonder voedsel te gebruiken in hunne bedden liggen, gedurig met water

in de eene, en een waaijer in de andere hand, zich de noodige verkoeling bezorgende. Dezen vertoonden zich zelden aan den disch, doch werden ook zelden door iemand gemist, daar bijna niemand, uit vrees voor de hitte, over dag beneden in de hutten kwam.

De dag begon gewoonlijk met het bad, tusschen zeven en negen uren in den ochtend. Op klokslag van negen werd door een trompet aan den voorsteven het ontbijt aangekondigd, dat, evenals het diner, uit nagenoeg dezelfde geregten bestond als die, welke men ons op de Braganza en te Point de Galle voorzette.

Twaalf Engelsche bedienden der « Oriental Company » stonden voor de ongeveer 125 dagelijks aanzittenden gereed, wel om hunne bevelen op te wachten, doch niet om ze altijd te volvoeren, daar de ontzettende drukte hen hierin dikwerf verhinderde.

Te 10 ure, wanneer de volwassen gasten de tafel verlieten, werd deze op nieuw gedekt voor de kinderen der passagiers, die doorgaans, althans bij groote reisgezelschappen, hun ontbijt en middagmaal afzonderlijk houden.

Te 4 ure klonk op nieuw de trompet en noodigde ons aan het hoofdmaal, alwaar de spijzen, op honderden van blaauw porceleinen schotels gediend, een niet onbevalligen aanblik verschaften, en menigeen tot eten noopten, die eigenlijk geen de minste roeping daartoe gevoelde.

Één geregt trok vooral onze aandacht. De « Oriental Company » namelijk, had de Hindostan zulk eene groote lading ijs aan boord medegegeven, dat op elke tafel, gedurende veertien dagen, vier groote platte kristallen vazen daarmede gevuld werden, en ons dagelijks ten gebruike stonden. Met vele kosten was deze eenvoudige, doch hier zoo heilzame, lafenis uit Engeland naar Calcutta

overgevoerd, en op deze wijze reeds geruimen tijd onder de keerkringen reizende geweest, zonder aanmerkelijk te zijn versmolten, waartegen de bekende voorbehoedmiddelen gebezigd werden.

Het genot en het vreemde van onder eenen brandenden zuiderhemel ijs te proeven, werd echter bij onze aankomst te Suez duur betaald, daar men ons daarvoor per hoofd twee dollars, of vijf Nederlandsche guldens, in extrarekening bragt.

Niemand hiervan verwittigd zijnde, en elk een meenende, dat het ijs, evenals de overige geregten, reeds met de passagegelden verrekend en betaald was, zoo tastte ieder om het zeerst naar dezen schotel, en gaf men al zeer spoedig te kennen, dat, ware het ook à tout prix, niemand er zich van zoude kunnen onthouden. Denzelfden ijver en gretigheid paste men toe op de overige geregten.

Oorverdoovend was het gerammel der borden en schotels, het getik der lepels en vorken van de etende menigte, hare luide gesprekken, bevelen, klagten en zuchten over de warmte en andere ongerieven.

Met spoed moest elk, wilde hij er niet bij te kort komen, zich zelven bedienen, en de spijzen meestendeels ongekaauwd binnen slikken.

Dit op zich zelf veroorzaakte reeds beweging genoeg, om eenen toeschouwer doof en duizelig te maken. Daarbij kwam, dat de meeste gasten waaijers aan tafel medebragten, en zich hiermede onder het eten onophoudelijk wuifden, ten einde de drukkende atmospheer, welke zich in de eetzaal eens zoo erg als op het dek gevoelen deed, eenigzins te temperen, zoodat men in zijne verbeelding kan nagaan, welk een zonderling aanzien een dusdanig diné opleverde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Er waren oogenblikken, dat men zijnen naasten buur niet verstaan kon.

De kapitein of een zijner officieren, die aan het hoofdeinde der tafels zaten, klopten bij tusschenpoozing met hunne messen om stilte te verlangen; doch vermogten naauwelijks voor eene sekonde daarin te slagen, daar alles weldra weder even als te voren tot het oude gedruisch terugkeerde. Toasten, feestdronken en gelukwenschen, van verschillenden aard, en bij ontelbare gelegenheden ingesteld, bleven geenszins achterwege, wisselden zich gedurig af, en vermeerderden de luidruchtige opgewondenheid der dischgenooten.

De tweemaal per week verstrekt wordende Champagne gaf meermalen aanleiding daartoe, deed veler wereldsche zorgen verdrijven, en hield de gemoederen in de aangenaamste stemming.

Na afloop van het diné bragt men het nageregt, dat uit allerlei meelgebakken, taarten, en eenige weinige Indische vruchten bestond, welke laatste zelden met graagte gegeten werden, wijl de warmte haar de frischheid benomen had.

Kortom, de slotsom van een en ander was, dat men ongaarne ging eten, en zich verheugde de tafel weder te kunnen verlaten.

Te ongeveer 6 ure in de avondschemering, diende men de thee. Na de thee kwamen de wijnen, en met deze ook de genoegens van den avond, welke doorgaans tot kaartspel, lektuur, zang, guitarmuzijk en onderlinge gesprekken zich bepaalden.

Met klokslag van half elf ure beijverden zich de bedienden, als op afgesproken teeken, alle lichten, zoo in de eetzaal als in de hutten, uit te draaijen, ten spijt van

velen, die zich aan de bouillot-, écarté-, of whistpartij bevonden, en op verre na niet met hun genoten geluk of geleden ongeluk tevreden waren.

Op deze wijze vervloog bijna voor ieder onzer de dag aan boord der Hindostan. Genaakte het uur van slapen, zoo zag men eene andere voorstelling. Het meerendeel der heeren namelijk, dat, hetzij wegens de tallooze insekten, waaronder vooral dienen genoemd te worden de kakkerlakken, die des nachts de «staterooms» onbewoonbaar maakten, hetzij wegens de drukkende hitte, welke zich, gelijk ik vroeger opmerkte, ondanks de koelzeilen, des nachts in het lower-deck zamenpakte, geene geneigdheid gevoelde, de voor de nachtrust bestemde bedden te gebruiken, begaf zich in nachtgewaad naar het bovendek, waar hunne opgevulde matten of matrassen en toebehooren, opzettelijk daarvoor vervaardigd, te half elf ure in den avond door de scheepsbedienden werden uitgespreid, en hunne respectieve eigenaren verbeidden.

Bij helder weder en maneschijn ontwaarde men dan, een paar uren later, het geheele scheepsdek bezaaid met door elkander liggende slapenden, die gemeenlijk de vroege ochtend op eene onzachte wijze wekte, wanneer de matrozen met dweil en boender het dek kwamen reinigen.

Zoo was ons leven iederen dag aan boord der Hindostan bijna zonder afwisseling, nu eens met ernstige, dan weder met koddige vertooningen uit het menschelijk karakter doorweven, welke, al naar haren aard, allerlei tooneelen te weeg bragten en vreemde indrukken achterlieten.

Het geheel was volkomen gelijk aan eene volle societeit, of druk bezocht stads-koffijhuis, waar men op het vaste

land niet langer dan een paar uren achtereen vertoeven zou. Hier evenwel bevond men er zich zonder ophouden, zonder verpoozing, zonder rust.

Eene altijd durende beweging van handen en voeten, doch meer nog van tongen, aan welke men van den beginne af den gepasten vrijen teugel gaf, maakte een geweld en gedruisch, welke, vereenigd met het slaan der stoomwerktuigen, het klappen der beide wielen, en het gesis der gloeijende schoorsteenpijpen, dikwijls het effekt maakten van een' storm in de verte.

Op den uitgestrekten oceaan aan den hemel, heerschte daarentegen eene voorbeeldelooze kalmte. Stil en gespannen stond bijna iederen dag van onze reis de onbewolkte lucht, als het ware met welgevallen starende op ons en onze onrust.

IV.

VAN ADEN TOT SUEZ.

(29 April. — 4 Mei.)

Sokotora. — De kusten van Aden. — Het Prins-Wallis-hôtel. — De Parsische winkelier. — De stad. — Engelsche rekening van een' Parsischen waard. — De zwemmers aan de kusten. — Vertrek van Aden. — Storm op de Roode zee. — De Bombay-boot: Lord Bentinck. — Nieuwspapieren uit Europa. — Twee inteekeningslijsten. — De ware reiziger.

Langs het aan de oostkusten van Afrika gelegen eiland Sokotora, dat zich ten westen van ons slechts twijfelachtig onderscheiden liet, voortstoomende, bereikte de Hindostan in den ochtend van den 28sten April de zuidkusten van Arabie, en twee uren later de haven van Aden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Eene onafgebroken keten van vulkanische bergen, die met hunne spitse kruinen den hemel schijnen te bedreigen, treft nu het oog van den landmail-reiziger. Enkele van de keten afgescheiden rotsbrokken verheffen zich hier en daar boven de helder groene zee, en vormen eene schilderachtige groep om het dorre berggevaarte, dat in het verschiet op zijne toppen de voormuren van Aden vertoont.

Meer in de nabijheid, aan den voet eener ontzaggelijke hoogte ontdekt men niet ver van het strand de bergplaatsen voor de uit Engeland hier aangebragt wordende steenkolen, het laag getimmerde, Prins-Wallis-hôtel, kenbaar aan zijne witgepleisterde houten wanden, en achter zich op den rug der bergketen de halfvoltooide muren van een Engelsch fort.

Van dit punt tot aan de poort van Aden loopt langs het zeestrand een breede zandweg van ongeveer een mijl lengte, welke op den hoek van een vooruitspringenden berg zich plotseling aan het oog onttrekt, en daar achter, kronkelende en klimmende, naar Aden geleidt.

Nergens ontdekt men eene vruchtbare plek met boomen of andere gewassen begroeid, nergens een liefelijk groen, dat aan den valen, verschroeiden grond eene aangename kleur geeft, en den armen kustbewoner het beeld eens vreugdevollen levens voorspiegelt; zelfs daar, waar het gras wilde ontluiken, is de halm in zijnen groei belemmerd, of door den gloeijenden dampkring reeds in zijne kiem verstikt.

Niettemin komt ons dit ruw tafereel in zijnen aard grootsch en indrukwekkend voor, en het reusachtige dezer wilde bergengroep boeit den aanschouwer welligt meer, dan nooit verdorrende landouwen, en onbeperkt vruchtbare velden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Lang nog verlustigden wij ons in dit treffend panorama, voor dat wij de Hindostan verlieten, om met de daarvoor gereed liggende inlandsche sloepen naar de kust af te varen en aan den wal eenige uren door te brengen.

Een drom halfnaakte knapen van de zwartste soort, die men zich bedenken kan, kwam bij onze aankomst op kleine ezels naar ons toerennen en verwelkomde ons weder met het oude: «Bakshies! bakshies! Sir, give me a bakshies!» tot wij het eenige schreden van daar verwijderde Prins-Wallis-hôtel bereikten.

Het is te vertrouwen, dat de koninklijke personaadje, wiens naam dit logement draagt, in Engeland beter gehuisvest zal zijn, want dit klein onooglijk en slechts van planken opgetimmerd gebouw, heeft geen enkele kamer, waarin men met fatsoen een prins herbergen kan, en is dan ook alleen voor den enkelen Europeschen reiziger, die hier de kusten aandoet, door eenige Parzen of Parsies in deze woestenij opgeslagen, en op een geheel Oostersche wijs ingerigt.

Het is laag van verdieping, staat op een' met roode steenen gemetselden vloer en heeft eene overdekte veranda in het front, eene ruime voorkamer of binnengalerij met twee of drie kleine vertrekken ter weerzijde en eene achtergalerij, die op eene opene plaats of binnenhofje uitziet, waarin de keuken, voorraadschuren, stalling, badkamer en eene kleine kraam van een Parsischen «shopkeeper» staan, bij wien voor Engelsch geld allerlei Fransche en andere handels-artikelen, als wit katoenen zomerkleeding, Indische konfituren en rariteiten, boter, kaas, sherry, brandy, pale-ale, Mokka-koffij, pomade, glacé handschoenen, borduur- en verschillende soorten van reukwerken te koop liggen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Niemand ev
aan den man te
den reiziger ges
deelen aanknoe
in zijnen wink
Toen de ma
maken bemerk
met een' hoog
verstaanbaar E
vooral niet op
op een stoel zet
lijve uit op het
Dit scheen
den en al wat i
mede uitgeteek
het bijzonder
betoonden, daa
tretteren, eene
van hunne eige
Naauwelijks
ner daartoe voo
wijl hij telkens
zwarte huid sta
dat hij eene asc
tige aarde op te
die deze nieuwe
door te gaan. I
eerder zijne wit
zijnde het kaauw
als te Point de
de Adensche vr
verdienen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Niemand evenwel doet minder moeite om zijne waren aan den man te brengen, dan deze Parsie, die liever met den reiziger gesprekken over het nieuws uit andere werelddeelen aanknoopt, dan hem mede te deelen wat hij zoo al in zijnen winkel te koop heeft.

Toen de man ons voornemen om eene schets van hem te maken bemerkte, verwijderde hij zich, en kwam spoedig met een' hoogen, zwarten hoed op het hoofd terug, in verstaanbaar Engelsch ons verzoekende, dit hoofddeksel vooral niet op de teekening te vergeten, waarna hij zich op een stoel zette, en geduldig zitten bleef, totdat hij ten lijve uit op het papier stond.

Dit scheen hem wel te bevallen, daar hij zijne bedienden en al wat in het logement leefde voor den dag riep, om mede uitgeteekend te worden, waartoe echter velen, in het bijzonder de inboorlingen, niet veel geneigdheid betoonden, daar zij de teekenkunst, inzonderheid het portretteren, eene kunst des duivels noemen, en op het zien van hunne eigene afbeelding gewoonlijk wegloopen.

Naauwelijks gelukte het ons, eenen jongen bergbewoner daartoe voor eenige oogenblikken te doen stil staan, wijl hij telkens pogingen deed om te ontsnappen. Zijne zwarte huid stak zonderling af bij het krullend hoofdhair, dat hij eene aschgraauwe tint gegeven had door er kleiachtige aarde op te laten droogen, ten einde onder de zijnen, die deze nieuwe hairkleur fraai vinden, voor een Adonis door te gaan. In het oog van den Europeaan moeten het eerder zijne witte tanden zijn, die schoon mogen heeten, zijnde het kaauwen van tabak of betel en sirie hier evenmin als te Point de Galle in gebruik, zoodat te dezen aanzien de Adensche vrouwen de voorkeur boven de Javaansche verdienen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Niettemin bestaat er geen reden om de dichtregelen van Thomas Moore, door onzen vaderlandschen dichter van Lennep zoo gelukkig vertaald, op haar toe te passen, en bij den aanblik dezer donkere wezens uit te roepen:

Lieflijk zijn de schoone maagden, die bij zomeravondstond
Glijden door de groene bosschen van Yëmens vruchtbren grond.
Vonklend zijn de gitzwarte oogen, die de wandlaar onderscheidt,
Achter 't rozenkleurig dundoek om den draagstoel heengespreid.
Fijn en cierlijk als de bloemtuil, die op 't dons des boezems prijkt,
Zijn de bruiden van Yëmen, op wier schoon geen schoon gelijkt.

Zij worden ver overtroffen door de Circassische en Armenische vrouwen, ja zelfs door de gitzwarte Nubische, waarvan mij eene te Alexandrie is voorgekomen, wier schoonheid inderdaad alle beschrijving te boven gaat.

De tijd van ons verblijf in deze streken te beperkt zijnde, om dien langer bij den « shopkeeper » te verbeuzelen, haastten wij ons na het gebruik van een eenvoudig tiffen eenige der steeds in gereedheid staande ezels te bestijgen, en verzeld van hunne drijvers (donkeyboys) naar Aden uit te rijden.

Den breeden rijweg langs het lage strand volgende, verder over hoogten, kwamen wij een klein uur later aan den voet eener steile rots, waarop duidelijk de stadspoort zich vertoonde. Stapvoets beklommen wij de helling, bereikten de hooge voormuren, die de stad van deze zijde beschutten, en door eene Engelsche wacht bewaakt worden, reden daarna over eenen overdekten weg, tusschen twee door eenen van steen gemetselden boog verbonden rotsen door, en hielden eindelijk stil, ter plaatse waar de weg in eene zachte glooijing bijna regtlijnig aan den zoom der linkerbergketen begint voort te loopen.

Ruim honderd schreden ver aan onze voeten vertoonde

zich plotseling de hoofdplaats van Yémen in de diepte, midden in den krater van een' uitgebranden vuurspuwenden berg, waar ter naauwernood eenig gewas zijne kleur behouden kan, en het klimaat altijd drukkend en ongezond is. Van alle kanten verheffen zich de ontoegankelijke rotsgevaarten rondom de stad, als zoovele bolwerken, door eene hoogere Magt ter harer bescherming gegeven. Bijl en hamer, spade en schop hebben hier hunne krachten verloren, en het bekrompen vermogen van den inboorling wekte eenmaal het medelijden op eener natuur, die in hare trotsche woestheid hem de behulpzame hand toereikte.

Men kan zich niet verzadigen van het aanschouwen dezer dreigende vulkanische aardklompen. Verschillend evenwel, en buiten alle verwachting ongunstig, was de indruk, dien de stad zelve op ons maakte. De een vergeleek haar bij een ten halve afgebrand dorp; de ander bij een uitgeplunderd gehucht, waarin de verdreven bevolking juist terugkeerde, om de verloren goederen van onder het puin te zoeken; een derde hield haar voor eene schuilplaats van Bedouinen of zwervende volksstammen, en de hemel weet wat al meer; doch niemand zag er met eenige ingenomenheid op neêr, — behalve alleen ter wille harer schilderachtige ligging.

Bij eene beschouwing van naderbij, toen wij de hoogte waren afgereden, kwam het ons voor, dat de stad zeer vervallen en van weinig belang moest wezen. Niet één noemenswaardig gebouw of woning steekt boven de anderen uit, en het geheel gelijkt meer naar een groot open vlek, dan naar eene hoofdstad van Arabie's voornaamste provincie. Het is inderdaad niets anders dan eene vereeniging van lage, bouwvallige, door smalle stegen of

PERPUSTAKAAN NASIONAL

straten onregelmatig afgescheiden hutten, meest allen uit kleiaarde vervaardigd, en zoo ordeloos dooreen getimmerd, dat de stad een volkomen doolhof schijnt, zooals men dat alleen met opzettelijke berekening tot stand vermag te brengen. Dit, gevoegd bij het terugstootend uiterlijk der bewoners, gaf zulk een somber aanzien aan het geheel, en boezemde zoo weinig vertrouwen in omtrent de gastvrijheid en goede trouw, welke ons hier te wachten stonden, dat niemand zich binnen Aden wagen durfde, en wij een eind verder, onzen weg langs de kazerne der Engelsche troepen vervolgende, naar het Prins-Wallis-hôtel terugkeerden.

Hier gekomen, hadden wij nog eene korte gelegenheid om van den vermoeijenden togt uit te rusten, alvorens weder naar boord te varen, en den Arabischen bodem vaarwel te zeggen.

De kosten van ons dejeuner en andere verteringen, ons door den Parsischen waard in Engelsche notas ter voldoening aangeboden, hielden voor mij weinig meer in dan een breakfast voor 1 shilling en 8 pences, een bottle of claret voor 2 shillings, en een bottle of soda voor 10 pences, waarvan het gezamenlijk bedrag met een Mexicaansche mat en eenig kopergeld betaald werd.

Nagenoeg allen te gelijk kwamen wij omstreeks 4 ure in den namiddag aan boord van de stoomboot terug, waar eene andere voorstelling onze aandacht verbeidde.

Eenige inlandsche vaartuigen lagen nog, even als toen wij het schip verlieten, aan weêrszijde van de Hindostan. Waar echter de menigte van roeijers gebleven waren, die wij des morgens daarin ontdekt hadden, wisten wij ons aanvankelijk niet te verklaren, naardien slechts drie of vier hunner zigtbaar waren, en deze kleine Indische vloot

in bedwang schenen te houden. Naderbij varende bemerkten wij de overigen, die allen tot aan de kin in het water lagen te spartelen en te plassen, en hunne oogen onafgewend vestigden op de over de verschansing turende passagiers, die hun nu en dan kleine zilveren muntstukken toewierpen. De houding van kikvorschen nabootsende, voorkwamen deze menschen door eene onophoudelijke, doch bijna onmerkbare beweging van handen en voeten, alle gevaar van verdrinken, en hielden zij zich zonder moeite gedurende verscheidene uren boven water. Allerkluchtigst en menigvuldig waren de vertooningen, waarop deze zwarten ons onthaalden, en die inderdaad menig koordedanser of luchtspringer tot eer zouden verstrekken. Een en ander ging echter vergezeld van het gewone: «Bakshies! give me a bakshies!» of: «Werlaachkesie!», — welke beide uitdrukkingen dezelfde beteekenis hebben, en hier de eenige termen zijn, waarmede zij zich bij Europeanen verstaanbaar kunnen maken. Bij ieder stuk geld, dat men dezen zwemmers toewierp, zagen wij zes of acht hunner tegelijk en om het zeerst er op toe schieten om het te grijpen, zoodanig dat, ondanks de worsteling, die meermalen om het bezit er van onder de watervlakte plaats had, van de tien toegeworpen geldstukken, naar mijne gissing, geene drie verloren zijn geraakt. Dit bleek bij den afloop, toen zij dezelve uit den mond te voorschijn haalden, en in hunne kanoes natelden en verdeelden.

Onbegrijpelijk is hunne bedrevenheid in het zwemmen. Half gekleed, de meesten echter in puris naturalibus, sprongen zij uit hunne vaartuigen in zee, doken pijlsnel tot op haren bodem neêr, en lieten, kort daarop weder boven gekomen, onder een hevig genies en waterspu-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

wen, hunne handen vol zand aan de verbaasde toeschouwers zien. Nu eens boven, dan weder onder de watervlakte der onrustige, en hier minstens 7 à 8 vaâm diepe zee, konden zij dingen verrigten, welke men gewoonlijk alleen op het vaste land en in de vrije lucht pleegt te doën.

Een voorbeeld hiervan gaf ons een der Adinezen van het vlot, dat de steenkolen voor de Hindostan aanbragt. De hooge deining namelijk, waarmede de zee gedurig op en neêr ging, liet niet toe, dat hun zwaar houten vaartuig de stoomboot digt genoeg naderde, om de brandstof gemakkelijk aan boord over te laden. De vlotvoerders wilden daarom naar gewoonte het eind van een touw naar de Hindostan overslingeren, en daardoor het afdrijven beletten, doch de commandant Moresby, hun oogmerk gissende, gaf, deels ter voorkoming van botsingen tegen zijn schip, deels om ons een blijk van hunne zwemkunst te laten zien, zijnen manschappen last, om geene touwen van het vlot op te vangen en binnen boords vast te maken.

Wat zouden deze arme Arabieren nu doen? Het vlot aan de golven overlaten konden zij evenmin, als een ander gewoon middel te baat nemen.

Na een kort beraad, door ons met gespannen aandacht gadegeslagen, zagen wij eindelijk een' hunner zich plotseling ontdoen van zijne weinige kleêren, een stevig kabeltouw om zijn' hals en arm winden, daarna in zee springen, en tot ongeveer 12 voeten diepte naar de ankerketting van de Hindostan zwemmen. Daar gekomen, maakt hij het zware touw van zijne leden los, bindt het eind er van in vaste knoopen aan de ketting, klautert als een aap, op handen en voeten, over het

door hem op die wijs gespannen touw, naar de steenkolen terug, en komt onder de luide toejuichingen der passagiers behouden op het vlot, schijnbaar zonder te weten, dat hij iets meer dan een alledaagsch werk had verrigt. Nergens ter wereld, tenzij aan de kusten van Guinea, zoo men zegt, vinden zij hunne wedergade in het zwemmen.

Het innemen der steenkolen een langer oponthoud veroorzakende dan verwacht werd, bleven wij hier den nacht over. Te 4 ure in den ochtend van den 29sten April ligtte men het anker, en verliet de Hindostan de kusten van Aden.

Tegen den middag begon de lucht te betrekken. Hevige windvlagen joegen de donkere wolken naar het zuiden over, terwijl de verontruste zee de boot zoodanig deed slingeren, dat men des nachts niet slapen kon en de meesten onzer op het dek bleven waken.

Te 5 ure op den volgenden dag stonden de zaken niet beter. Vreesselijke donderbuijen, van regen vergezeld, vervulden de lucht, die sedert gisteren donker was gebleven, en minder dan ooit land in den omtrek deed ontdekken. Zeilende en stoomende hadden wij tot hiertoe ettelijke mijlen afgelegd, toen eindelijk de storm losbarstte. De Hindostan, die door het innemen der zeilen haren steun verloor, en niet meer met dezelfde kracht tegen de hooge zee opwerken kon, hief de beide wielen beurtelings uit het water, en slingerde zoo erg, dat velen, die tot nog toe van de zeeziekte bevrijd waren gebleven, zich onpasselijk bevonden, en te 12 ure in den middag van den 30sten April het scheepsdek tot een hospitaal maakten.

Ieder had moeite om op de been te blijven. Eenigen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

lagen bewusteloos op de planken, terwijl anderen bleek en ongesteld zich ten halven lijve over de verschansing heen bogen. De dames waren radeloos van angst over haren toestand, wijl zij zich dien erger voorstelden, dan inderdaad het geval was. In één woord, alles bevond zich aan boord in eene verwarring en ontsteltenis, dat zelfs de meest bezonnene aan een naderend uur van vergaan zou beginnen te gelooven, had slechts de gezagvoerder of een der officieren eenige bezorgdheid verraden.

Niet meer aanmoedigend werd het, toen zich onverwacht de kreet: «a man overboard!» hooren liet.

Men stopte de stoomwerktuigen, en liet in allerijl de sloep zakken, waarmede een der officieren met zes matrozen afroeide, om den drenkeling op te sporen. Aller oogen volgden hen, en vestigden zich weldra op den zuidwestelijken gezigteinder, naar eene kleine slechts bij tusschenpoozen zigtbare zwarte streep, totdat het wuiven met een zakdoek het teeken gaf, dat de matroos binnen de sloep was. Een driewerf van harte geroepen: hoera! weêrgalmde door de lucht, toen de redders met den drenkeling behouden aan boord terugkwamen.

Tegen het vallen van den avond bedaarde de storm, en hield de hooge deining van de zee op.

Onze overige wederwaardigheden op de Roode zee waren van weinig of geen belang. Alleen de ontmoeting van de Bombay-boot Lord Bentinck, van het charter van de Hindostan, die ons den 2den Mei berigten — zoo ik mij wel herinner van den 13den April bevorens — uit Europa bragt, gaf eenige afleiding aan de eentoonigheid van ons zeeleven.

Zij, die den Engelschen gevoel en hartstogt ontzeggen, kennen hen niet. Er is bijna geene omstandigheid

in hun leven, waarin zij niet een van beiden aan den dag leggen, en menigen anderen landaard beschamen, wanneer het edele trekken van het hart geldt. Deze gaan echter met de rede gepaard, en missen veelal die zinnelooze overdrijving, welke zoo zeer de zuidelijke volken van Europa, en in het bijzonder den Italiaan, den Spanjaard, en dikwerf den wuften Franschman kenschetst. Dwaalt hunne rede, dan dwaalt ook hun gevoel; doch hunne daden dragen zelden meer dan den stempel eener redelijke overdrijving, welke het meer geoefend verstand afkeuren kan, maar zeker niet misprijzen, veelmin verachten zal.

Een blijk van hunne meewarigheid gaven zij aan boord, toen de drenkeling terugkeerde, en een paar dagen later, toen de tijding van den zelfmoord des gezagvoerders van den Great-Liverpool, Mac Leod, uit de nieuwspapieren aankwam. Dadelijk moesten er voor beiden geldelijke bijdragen van de aanwezige passagiers ingezameld worden, deels ter belooning van den drenkeling, en de matrozen, die hem gered hadden, deels tot onderstand van de nagelatene betrekkingen van den ongelukkigen gezagvoerder.

Twee inteekeningslijsten gingen ten dien einde rond, en waren zeer spoedig met de namen van contribuanten gevuld, zoodat in een kort tijdsbestek eene aanzienlijke som bijeengebragt, en aan den kommandant Moresby ter hand gesteld werd, om aan hunne edele bedoeling gevolg te geven.

Onder de nieuwspapieren, door de Bombay-boot aangebragt, bevonden zich: *the Bombay-Courier* van den 20ten Februarij, en *the Friend of India* van den 19^den^ Maart daaraanvolgende, welke beide de opening van den weg van Alexandrie naar Triest aankondigden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

« The fare appears to be very moderate. The passage money of the first class is 13 £ 4 sh., and 5 sh. 3 d. a day for the table, » en, zoo luidt het berigt verder, daar de reis gewoonlijk binnen de tien dagen gedaan wordt, zullen waarschijnlijk de kosten derzelve geen 16 £ overschrijden.

Nu kwamen de landkaarten en reisbeschrijvingen voor den dag. « Charles Joseph's New and accurate map illustrative of the overland routes and line of steamnavigation between India and Great-Britain, » en « James Wyld's map of the countries between England and India of the overland and sea route to India and the east » werden niet vergeten, en overdekten de tafels. De een wees met den vinger zijne route over Syra en Corfu naar Triest en Weenen; de ander over Syra naar Athene en Constantinopel, ja, naar Klein Azië en Armenie; een derde naar het oosten, zoo ver de kaart opgaf, een vierde naar het westen, met eene vlugheid als ware de reis even spoedig gedaan als aangewezen.

Het is moeijelijk, zich een denkbeeld te maken van de geringe bezorgdheid voor den afstand, welken een landmail-reiziger, eenmaal in Egypte aangekomen, en zoovele duizenden mijlen van de plaats zijner bestemming verwijderd, nog af te leggen heeft. De wereld is hem te klein, en komt hem nu niet grooter voor, dan op de kaart geschreven staat. Alleen de kosten kunnen hem weêrhouden: anders ware in zijne oogen de togt van eenen Bougainville slechts kinderspel, en zou hij, van het eene land in het andere dwalende, in staat zijn te vergeten, dat hij een « sweet home and dear relations » bezit, die naar zijne terugkomst reikhalzen, en welligt het uur berekenen, waarop hij ze in zijne armen drukken zal.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De ware reiziger is wien beide ontbreken; die de aarde tot zijn bed, den hemel tot zijn dak, en den mensch tot zijn' vriend hebben kan, d. i. die geestkracht genoeg bezit, om zich uit de sleur der gewoonte, uit den boei der vooroordeelen, en uit het genot van een onbedachtzaam ingeslurpt zedenzoet zijner ouders en voorouders te rukken, en, onbekommerd over de toekomst, met eigen krachten en middelen den dwarrelwind van 's werelds lief en leed te gemoet te treden; wien de natuur een gezond gestel, een tevreden en opgeruimd gemoed, een meêgaand en open karakter schenkt, en die, nog in de kracht zijner jaren, door een drang van tegenspoeden heengeworsteld, zonder zijne zelfstandigheid te verliezen, uit de volheid des harten den dichter nazeggen kan:

Seyd umschlungen, Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt!

Heeft hij daarbij oog en hart op de regte plaats, om met juistheid te zien hetgeen hem treft, en met juistheid te gevoelen wat hem roert, dan kan het niet missen, of hij is eerder en digter bij de grens onzer zedelijke volmaaktheid dan eenig ander. De ware reiziger is, in een woord: de gelukkige mensch.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

V.

VAN SUEZ TOT KAIRO.

(4 Mei — 6 Mei.)

Regeling van den togt door de woestijn. — Aankomst te Suez. — Het New-hôtel. — De stad. — Iets over de pest. — De marktplaats en onze bagage. — De woestijn. — Where is God? — Kaïro. — Mijn logies. — Het Turksche bad. — De miskende Dragoman. — Een Turk aan tafel.

Inmiddels werden in den vroegen ochtend van den 5den Mei de noordoostelijke kusten van Afrika zigtbaar.

Eene bijna onmerkbare, slechts met den verrekijker te onderscheiden, graauwachtige tint boven de oppervlakte der zee moest het land bevatten, waar wij de Hindostan voor goed zouden verlaten. Ten westen vóór ons lag, zeide men, *Raas-abu-hoderasheh* of *de plaats van den overtogt onzer vaderen*, dus genoemd naar het doortrekken van Mozes en de kinderen Israëls door de Roode zee, hetwelk van daar eenen aanvang zoude genomen hebben. De fransche bisschop D. maakte ons op deze gewijde plaats opmerkzaam, en deelde uit goede bronnen mede, dat de Egyptenaren het daarbij gelegen vlek, volgens hem, het *Pi-hachiroth* der ouden, nog heden ten dage *Darasheh* noemen, en aldaar aan de zee eene wonderdadige kracht toeschrijven.

Een uur later vertoonde zich aan de tegenovergestelde kusten eene bergketen, waaronder de toppen van den Horeb en Sinaï bijzonder in het oog vielen, doch die wij niet genoeg van nabij te zien kregen, om meer dan derzelver omtrekken te kunnen onderscheiden.

Velen verkeeren in het denkbeeld, dat, van Aden af, de

vaart door de Roode zee de kusten nu en dan doet ontdekken, en men meestal, hetzij ter regter, hetzij ter linker zijde, onder het genot van een bekoorlijk groen reist, terwijl de omliggende plaatsen zich duidelijk aan het oog vertoonen. Niets is echter minder waar dan deze vooronderstelling. Afgescheiden van de onmogelijkheid voor schepen van het charter van de Hindostan, om zich tot op eene mijl afstands bij de kusten te kunnen begeven, is de breedte der Roode zee, zelfs in de golf van Suez, zoo uitgestrekt, dat eigenlijk niets anders dan de stad Suez zelve zich van nabij voordoet.

Meer duidelijk ziet men van de plaats, waar wij nu gekomen zijn, aan den noorderhorizont eene breede lichtstreep, welke naar eene zwevende watervlakte gelijkt, en roerloos tegen eene bergengroep uitkomt. Dáár omstreeks ligt Suez, en die lichtstreep is de woestijn van Egypte, of liever de speling der zonnestralen op de massa zoutdeelen van haren bodem, waardoor zij het voorkomen van een uitgestrekt meir erlangt.

Dit gezigt moge aanvankelijk al het belangrijke van een nieuw en zeldzaam tooneel voor den landmail-reiziger opleveren, het is niet minder de vreesselijke voorbode van een nieuw en ongewoon lijden, dat hem verbeidt. Vele vermoeijenissen heeft hij reeds doorgestaan, reeds lang heeft eene ondragelijke hitte hem gedrukt, en meent hij, niet onbillijk, eene lotsverbetering nabij te zijn. Iedere aangename gewaarwording zoude hem in dat vertrouwen versterken, en eene opwekking zijn voor zijne afgetobde leden, voor zijnen afgewerkten geest, die beide, door de belangrijkheid der ophanden zijnde oogenblikken, nieuwe krachten noodig hebben.

Wie schetst echter zijne teleurstelling, als hij hoort, dat

hem bij zijne aankomst te Suez, gedurende eenige uren het onafgebroken genot van ongeveer 100° Fahrenheit te wachten staat, te midden van eenen ongebaanden zandweg, die, het zij zonder overdrijving gezegd, meer voor kameelen en Mohammedanen, dan voor den beschaafden Christen gemaakt is.

En toch, er is geen andere weg voor hem open. Nog eenmaal moet de landmail-reiziger zich eene beproeving, zij is wel de duurste, laten welgevallen, en dan is het de vraag of de rust volgt. Schoon wij nog ettelijke mijlen van Suez verwijderd waren, begon men aan boord toch van lieverlede toebereidselen te maken, niet alleen tot het verlaten van de boot, maar ook tot de reis over de landengte. Deze voorzorg, wanneer men den spoedigen afloop der reis op prijs stelt, en behalve het groote aantal reizigers, waardoor het beheer van zaken veelal belemmering ondervindt, ook nog de haast in aanmerking neemt, waarmede de *Oriental-Company*, naar luid harer instructie, en bovendien uit den aard harer onderneming, zich verpligt ziet de reis te volbrengen, is, geloof ik, in het belang zoowel van den landmail-reiziger als van de *Oriental-Company*, en bestaat hoofdzakelijk hierin, dat de passagiers zich onderling in partijen van zes personen verdeelen, en de namen der leden van iedere partij aan den purser (Scheepsboekhouder) opgeven, om daarna, bij wijze van loterij, uit eene bus het nommer te trekken, dat de beurt of volgorde der partijen voor den togt door de woestijn bepaalt, dewijl hiertoe, althans tijdens mijne reis, slechts vier rijtuigen te Suez beschikbaar zijn, en elk rijtuig niet meer dan zes personen bevatten kan.

Er konden alzoo slechts vierentwintig passagiers te gelijk afrijden. De overigen waren verpligt te wachten, totdat

de vier rijtuigen van het tweede station, 20 Engelsche mijlen van Suez, en 60 van Kaïro gelegen, terugkeerden, om het tweede vierentwintigtal reizigers, daarna het derde, vierde, en zoo vervolgens op te nemen en naar bedoeld station over te voeren. Hier stonden alsdan vier andere rijtuigen gereed, om de reizigers naar het vierde- of midden-station te brengen, alwaar wederom vier dusdanige rijtuigen aangespannen waren, waarmede de partijen naar het zesde station vertrokken, terwijl hier het vierde viertal rijtuigen de passagiers verbeidde om naar Kaïro af te rijden en den togt door de woestijn te besluiten; zoodat in het geheel zeven stations tusschen Suez en Kaïro daargesteld waren, waarvan men slechts het tweede, vierde en zesde aandeed, om, gedurende eenige minuten, in afwachting van de terugkomst der rijtuigen, eenige verversching te gebruiken.

Drie-en-twintig partijen of *vans* [1]) werden er aan boord gevormd, waaronder, zoo ik zeide, het lot de orde van afreizen besliste.

Mijne partij, die, zonderling genoeg, uit een' Deen, een' Franschman, een' Brit en twee Spanjaarden bestond, trok het benijde nommer 1, dat het voordeel geeft van ongeveer vierentwintig uren eerder dan de laatste partij te Kaïro aan te komen en bij gevolg een langere gelegenheid verschaft om het merkwaardige dier stad te bezigtigen. Meer dan eene reden evenwel bewoog mij, dit voordeel te laten varen en mijne plaats aan een' ander, die geene

[1]) Dit woord bezigden de Engelschen voor *partij*, doch of het de partij van zes personen dan wel die van vier rijtuigen beteekent is mij niet bekend. Ik gis echter dat *van* hier in het Nederduitsch wordt overgezet door *troep* of *bende*, en de geheele partij van vier rijtuigen bedoelt. *Van* beteekent echter ook wagen.

partij had kunnen maken, over te doen; zoodat ik, zonder bezorgdheid over een overhaast en ontijdig vertrek, hetgeen mij, gedurende mijne reis, dikwerf in ongelegenheid had gebragt, mij voor den togt door de woestijn gereed maken konde.

Wakende en wachtende op het zoo gewenschte oogenblik van aankomst, waren de meesten onzer in den laten avond langzamerhand op het dek in slaap gevallen.

Eerst te middernacht hield de Hindostan op te stoomen en liet men het anker in de haven van Suez vallen.

Vermoeid van de tot dusver zonder tegenspoeden volbragte reis, afgemat door vele woelige dagen en slapelooze nachten, stonden wij te vijf uur in den ochtend van den 6den Mei op het dek, begeerig te Suez voet aan wal te zetten.

Zij, die in de vier eerste rijtuigen plaats gevonden hadden, waren reeds te drie uur te voren van boord gevaren en naar Kaïro afgereden.

Eene menigte vaartuigen, welke men op Java *praoe kojang* zoude noemen, en hiermede ook bijzonder veel overeenkomst hebben, omringden ter weêrszijde de Hindostan en dienden, om de vrachtgoederen en onze bagage over te nemen en strandwaarts te brengen.

Met een derzelve voeren wij bij het aanbreken van den dag onder een gunstigen wind naar Suez, waarvan wij nog ongeveer een halve mijl verwijderd waren. Aanvankelijk was van de stad niets anders te ontdekken dan de witgekalkte muren van het logement New-hôtel, dat onmiddellijk aan het strand ligt en door een' breeden steenen wal tegen de hevige zeebranding beschermd wordt.

Door eene gewelfde poort treedt men dit groote, voor dit land inderdaad fraai gebouw binnen, en wordt de rei-

ziger niet onaangenaam verrast door de eenvoudige symmetrische bouworde en comfortabele inrigting.

Een ruim en open binnenhof maakt het centrum uit van dit hôtel, en dient dikwerf tot pleisterplaats van reizende Arabieren en hunne lastdieren. In de benedenverdieping vindt men ter linkerzijde van de voorpoort de groote eetzaal, waar, op de dagen dat de mailboot aankomt en vertrekt, te acht, te elf, te vier en te zes uur beurtelings het tiffen en het middagmaal gehouden worden. De geregten, die men hier den landmail-reiziger voortzet, zijn wederom van denzelfden aard, als die te Aden ter tafel verschijnen, namelijk hoogst eenvoudig, doch niet zeer uitlokkend. Verder treft men beneden, rondom het binnenhof, eene doelmatige keuken, verscheidene schuren en hokken, welke tot berging van spijzen, dranken en andere behoeften van het Europesche levensonderhoud strekken, zoomede het kantoor van den agent der *Peninsular and Oriental Company*.

De bovenverdieping, waarheen een breede steenen trap voert, heeft aan de binnenzijde eene langs de vertrekken doorloopende, van hout getimmerde galerij met balustrade, rustende op dunne houten pilaren, en overdekt met het verlengde van een pannen dak, dat, van deze zijde, het logement tegen weêr en wind beschermt.

Hier is de kamer, tegenover den trap, van den boekhouder. Daaraan volgt de *smoking saloon*, waar men gemeenlijk het eerst ontvangen wordt en op eene tegen den wand geplaatste breede, met dons gevulde sofa of divan uitmuntende gelegenheid bekomt, zich van de vermoeijenissen der zeereis te herstellen.

Naast deze zaal staat een ander *saloon*, waar men *en famille* vertoeft of afzonderlijke maaltijden houdt, doch

waar de pijp en de cigaar geen toegang hebben, gelijk het op den muur aangeplakt briefje, houdende: *gentlemen are requested not to smoke in this saloon*, genoegzaam aantoont. Deze ruime en vrij goed gemeubeleerde kamer heeft een balkon, dat op de haven en de woestijn uitziet, doch wegens zijn van alle beschutting ontblooten toestand, bij felle hitte en stofwinden niet bruikbaar is.

Op deze zaal volgt de *Ladies saloon*, een ruim vertrek voor het vrouwelijk geslacht om afgezonderd te vertoeven en zich voor de ongerieven van de Hindostan schadeloos te stellen. Fraaije sofa's en andere elegante meubelen geven aan dit overigens oriental verblijf een Europeesch aanzien. Verder volgen de badkamer, de *vitoratos* en eene reeks van logeerkamers, die bij het hiervoren aangewezen kantoor van den boekhouder eindigen.

De logeerkamer is vrij ruim en hoog van verdieping, doch minder comfortabel ingerigt dan de salons. Twee of drie leuningstoelen, eene kleerkast, een ledikant, eene gewone en een waschtafel maken al haar huisraad uit.

Het geheel is nu nog nieuw en heeft al zijn schoon aan zijne jeugd en frischheid te danken, doch de blijkbaar weinige zorg, welke men aan het onderhoud besteedt, voorspelt een spoedig verval van hetgeen het New-hôtel fraais bezit. Zijne geldelijke opbrengsten, schoon het slechts twee of driemalen 's maands door Europesche reizigers bezocht wordt, zijn gewis toereikend, om het logement naar behooren te onderhouden, doch sedert de politiek van Mehemed-Ali den ganschen *transit*, en, zoo men zegt, in het bijzonder dit gebouw den Engelschen uit de handen nam, is ook de Engelsche zorg van hier geweken, en daarvoor in de plaats getreden eene regt Egyptische, dat is, slordige wijze van verpleging van

het eenmaal op Europeschen trant tot stand gebragte.

Ziedaar al het belangrijke van het New-hôtel.

Suez, naar de uitspraak der Arabieren *Soeys*, het Arsinoë of Cleopatris der Ptolemei, hetwelk in de middeneeuwen ook al eens *Kolzooem* heeft geheeten en thans, ondanks deze fraaije namen, ten eenemale van datgeen ontbloot is wat eenigzins aan oostersche grootheid en pracht herinneren kan, steekt bij het New-hôtel in het oogloopend af, ten opzigte van hare bouworde en inrigting. Ook voor het overige bezit deze stad voor den vreemdeling weinig of niets wetenswaardigs. Geen de minste zweem van industrie of manufacturen is er te vinden. De vischvangst, die men hier zoude vooronderstellen een voornamen tak van nijverheid uit te maken, is bijna niet noemenswaard, naardien de groote moeijelijkheid van vervoer te weeg brengt, dat de inboorlingen er zich weinig op toeleggen. Alleen het bakken van steenen en de kalkbranderijen, eene lievelingsbezigheid der oostersche volken, waartoe hier, zoo men zegt, de uitgestrekte woestijn, die de stad omringt, eenige dorre struiken en distelen als brandstof oplevert, alsook de handel op Mekka en het zuidelijke Mokka, om koffij te halen, vormen er tegenwoordig de hoofdmiddelen van bestaan.

Hare huizen, van eene gemengde kleiachtige zelfstandigheid gebouwd, zijn hoog opgetrokken, van twee, drie, soms vier verdiepingen voorzien, doch beslaan niet meer dan twaalf of veertien voeten in breedte, hebben veelal platte daken, en over het geheel eene voor het oog onaangename aschgele kleur, welke de eigenaardigheid bezit van de warmte eenige graden heviger te doen voorkomen dan in werkelijkheid het geval is. Daarbij gevoegd de opeengedrongen bouwtrant derzelve, de smalle, ongeplaveide

PERPUSTAKAAN NASIONAL

straten, en men zal zich, met inachtneming der hier over dag heerschende middelbare temperatuur van 90° Fahrenheit, een drukkend geheel kunnen voorstellen, dat het leven in deze stad voor den Europeaan uit het Noorden bijna onmogelijk maakt.

Hoe dan ook de inboorling het in deze streken uithoudt, gaat aanvankelijk evenzeer ons begrip te boven. Ja, het wordt ons een raadsel, als wij opmerken, dat de bevolking hier, naar evenredigheid, meer toeneemt dan in de andere gunstiger gelegen gedeelten van het land, en wij de Egyptenaren zelven niet zoo streng over de nadeelen van hunnen grond hooren oordeelen dan wij zelven wel plegen.

Intusschen is het zeker, dat de inboorling ons in Egypte voorkomt niet zeer vatbaar te zijn voor indrukken van buiten. Beschouwen wij slechts, om iets te noemen, de kleeding van eenen Musulman uit de midden-klasse. Ondanks de felle hitte, draagt hij op het hoofd een drie of viermalen omgeslagen hoofddoek, is hij bekleed met een lakenschen tabbaard, welke tot bij de voeten nederhangt, en waaronder nog een cachemiren vest, een breede buikband en een pantalon gedragen worden, die van geene ligtere stof zijn; in een woord: zoodanig uitgedost, dat, ware de man tot bannissement naar Siberië veroordeeld, hij zeker verlegen zoude zijn, om eene andere kleeding te vinden, welke meer tegen de koude bestand ware. In dusdanig kostuum leeft en werkt hij in eene warme temperatuur, in een bedompt verblijf, waarin nimmer de versche lucht volkomen doordringen kan, onder het gebruik van een dagelijksch voedsel, dat niet tot de meest gezonde en krachtgevende soorten behoort, en, ongerekend de gedroogde vijgen, die hij onder zijne bezigheden nuttigt,

hoofdzakelijk uit dadelen, lamsvleesch of *joenkneh* [1]) en *dourah* of gierst bestaat. Met dat al kan men den invloed van een en ander niet aan zijn physiek bespeuren, en wordt het gunstig voorkomen van den Musulman slechts door datgene misvormd en bedorven hetwelk zijn eigen, onbegrijpelijk fatalisme hem berokkent. [2])

De gevolgen van luchtstreek en levenswijze openbaren zich echter wel degelijk bij den inboorling. Wel is waar kent men in Egypte niet die veelvuldige slepende ongesteldheden, welke in Europa den lijder aan het ziekbed kluisteren, doch daartegen wordt dit land, en wel in het bijzonder zijne steden bijna jaarlijks geteisterd door de pest en andere besmettelijke ziekten, die onder alle klassen woeden, en duizenden ingezetenen tegelijk wegrukken.

Vreemd is het, dat zij, die aan dit gewest hunne bijzondere aandacht geschonken en belangrijke beschrijvingen daarvan in het licht gegeven hebben, meestal over zijne vruchtbaarheid en rijkdom, over hetgeen Egypte werkelijk boven andere landen benijdenswaardig bezit, uitweiden. Zelden treden zij in een onderzoek naar de oorzaken der ongemeeslijke kwalen van het land, waartegen al die voordeelen in geenen deele kunnen opwegen. Wat hiervan de reden is, valt moeijelijk te gissen. Het is echter zeker, dat

---

[1]) Gestoofd geitenvleesch met eene saus van uijen en suiker.

[2]) Een voorbeeld hiervan ontmoette ik in het binnenhof van het stationsgebouw in de woestijn, waar een inlandsche bedlende, ruggelings op den grond uitgestrekt en aan de brandende zon blootgesteld, zich door eene massa vliegen het eene oog geheel blind liet zuigen, zonder zich te verroeren of teekenen van pijn te geven.

Om zich op deze wijs het gezigt te verminken, smeert hij vooraf het oog, welks leden, eerst ten halve gesloten, langzamerhand zich openen, met een weinig zoete zalf of andere zelfstandigheid, waarop de vliegen bij zwermen aanvallen en zoolang azen tot zelfs de appel van het oog geheel verschroeit en eindelijk zijne zienskracht verliest.

te dezen aanzien Egypte een onschatbare bron van wetenschap voor den natuurvorscher bevat, en een ruim veld levert voor de physiologische studiën, welke in Europa zoo zeer de belangstelling der geleerden gaande houden.

De pest is de vaste geessel van dit anders rijkgezegende land. Op verschillende tijdperken vindt men zoo in de gewijde als ongewijde schriften van dit verschrikkelijk natuurverschijnsel gewag gemaakt. Reeds ten tijde van Mozes waren de pest en andere landplagen van Egypte geen vreemde bezoekingen. *Laat ons toch henen trekken*, zeide de Godsgezant tot Pharaö, *eenen weg van drie dagen de woestijn in, en Jehova, onzen God offeren, opdat hij ons niet overvalle met de pest of met het zwaard* [1]). Ettelijke eeuwen later, tijdens de kruistogten, toen Malek-al-adel, sultan van Damascus, Egypte bemagtigde, was het de pest, die, gelijk de geschiedschrijver Sporshil zich uitdrukt, het land vele dagreizen ver ontvolkte en in de groote hoofdsteden gansche straten geheel deed uitsterven [2]). Meer gedenkschriften van dien tijd zouden het overoud bestaan dezer ziekte en haar gedurig terugkeeren in Egypte kunnen bevestigen. Alhoewel nu hier en elders, doch bijzonder in de beschrijving van de lotgevallen der Israëlieten in Egypte, de aanleiding der kwalen van het land uitsluitend in den toorn van het beleedigde Opperwezen gezocht werd, zoo neemt dit niet weg, dat derzelver oorsprong en ontwikkeling, zoo toen als thans, meer op aarde, en in het bijzonder in de natuurlijke gesteldheid van Egypte en in de levenswijze zijner bewoners, gelegen is. Wie echter zal de gebreken dezer beiden overwinnen, dit volk overtuigen, dat het zelf voor twee derde gedeelte de middellijke

[1]) Exodus V: 3. Zie ook IX: 3, 15 en XV: 20, t. a. p.
[2]) Joh. Sporshil, Geschied. d. kruist. D. II. blz. 173.

oorzaak zijner rampen is, en hierin de gewenschte verbeteringen tot stand brengen? Ziedaar eene vraag, die ons reeds bij eene oppervlakkige beschouwing van dit land, niet zonder reden, aan de stallen van Augias denken doet, en waarvan de geruststellende beantwoording niet voor de hand ligt. Eeuwen lang is Egypte door deze kwalen bezocht geworden, en nog altijd moet de tijd komen, dat de *pia vota* der philanthropen aangaande de lotsverzachting zijner bewoners hunne vervulling erlangen.

Dat dit volk niet ter neder geslagen wordt, verdient zeker onze bewondering. Veel draagt hiertoe bij zijn somber en onderworpen karakter, doch meer nog zijn onwrikbaar vertrouwen op den grooten profeet, die hem na zijnen dood eene prachtige woning en een gelukkig klimaat in het paradijs der zeven hemelen beloofd heeft.

Doch, ik zoude geheel en al van mijnen reisweg afdwalen, en vergeten, dat onze oogenblikken kostbaar zijn.

Laten wij nog even naar de markt van Suez gaan, waar de *Peninsular and Oriental-Company* bezig is de passagiers en scheepsgoederen op kameelen te laden, en met den meesten spoed naar Kaïro te verzenden.

Dit tooneel levert werkelijk iets eigenaardigs op. Ongeveer veertig kameelen ziet men hier bijeen, eenigen gereed om te vertrekken, anderen geknield, om hunnen last te ontvangen [1]). Een oorverdoovend gekijf van drijvers, die

[1]) Men wil dat deze dieren uit eigen beweging opstaan, zoodra zij de zwaarte der opgeladen goederen aan hunne krachten evenredig *oordeelen* en gevoelen, dat zij geen meerderen last dragen kunnen. Ik herinner mij dit o. a. in de *Eothen*, *Relation d'un voyage en Orient*, gelezen te hebben, doch durf deze bewering niet bevestigen, daar ik alleen het stokje van den drijver den geknielden drommedaris heb zien waarschuwen, wanneer hij zich op te rigten had. Het is evenwel mogelijk, dat men deze van aard leerzame en vriendelijke dieren door den tijd daartoe afrigten kan.

hunne kameelen zullen beladen, doch vooraf onderling twisten over het bezit der goederen, welke ordeloos over de markt verspreid liggen, en waarnaar ieder om het zeerst grijpt, is de éénige muzijk, die hier het oor van den landmail-reiziger treft. Tucht en regel zijn bij deze menschen onbekend en alles stoeit en loopt en schreeuwt dooreen, alsof de stad nog maar een half uur te bestaan hadde. Hoe dan ook het beheer van zaken niet in de war komt, en er niets van de goederen verloren raakt, gaat het begrip werkelijk te boven.

Een uur later is de trein vertrokken en de stilte teruggekeerd.

Bij onze terugkomst in het logement zagen wij hier eenige reizigers op het binnenhof heen en weder wandelen, met groene en witte shawls om hunne hoeden en petten, ten einde, gedurende den togt door de woestijn, het indringen der stof te beletten. Anderen bestormden het kantoor van den Agent der *Company*, om het juiste uur van vertrek te vernemen en nog eenige schikkingen te maken, terwijl wederom anderen (en dezen waren, geloof ik, de meesten) het met den boekhouder niet eens konden worden over hunne rekeningen, welke zij veel te hoog vonden; kortom, het geheel leverde op dit oogenblik al de eigenaardigheden op van hetgeen ook in Europa eenige minuten voor het vertrek van postwagens in dusdanige hôtels plaats vindt, namelijk: drokte en beweging van hen, die nog niet tot vertrekken gereed zijn, verveling en ongeduld van anderen, die reeds lang reisvaardig staan, en nu, om eens een dagelijksch spreekwoord te bezigen, met de ziel onder den arm loopen.

Intusschen begon het getal der aanwezigen aanmerkelijk te verminderen. Te ongeveer negen ure in den

avond bevonden wij ons slechts twaalf in getal bijeen om de reis door de woestijn te aanvaarden, waarvoor twee rijtuigen, met een vierspan fraaije paarden bespannen, buiten de achterpoort van het New-hôtel gereed stonden.

Eenige maanden geleden waren voor dezen togt nog geene rijtuigen beschikbaar, en moest men op de oude manier, dat is, op eenen drommedaris of op een' muilezel, de reis doen. Hoe vermoeijend toen voor den landmail-reiziger, zoowel het eene als het andere transport-middel moet geweest zijn, is ligtelijk na te gaan, als men met de allure dezer beide diersoorten bekend is. Vooral op eenen drommedaris is het voor iemand, die ongewoon is aan zijne bewegingen, bijna niet mogelijk, zich op zijnen vervaarlijk hoogen rug overeind te houden. De inboorlingen zelven, die toch in deze streken geene andere wijze van reizen kennen, en waarvan wij verscheidenen de woestijn hebben zien doortrekken, doen door hunne belagchelijke houding, door het slingeren hunner beide armen, dat volkomen het klapwieken van een' vogel gelijkt, genoegzaam blijken, dat zij zich niet zeer op hun gemak gevoelen. Deze wijze van reizen is alzoo niemand aan te raden, alhoewel het ook nu nog den landmail-reiziger vrij staat zich, tegen afzonderlijke betaling, daarvan te bedienen, en men het niet behoeft te laten, uit vrees van onderweg aangerand te zullen worden, daar hier de wegen wel eenzaam, doch, sedert het bestaan der Oriental Company, allezins veilig zijn.

Het rijtuig, waarmede tegenwoordig de togt ondernomen wordt, heeft slechts twee wielen, is niet meer dan 4 voet lang, 4 voet hoog en 3 voet breed, en gelijkt eenigermate naar een Hollandschen omnibus, waarin men op de beide zijden tegenover elkander zit en alzoo op zijde voortrijdt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Het is rondom van glazen ramen voorzien, die echter niet geopend kunnen worden; zoodat, wel is waar, geen stof daarin binnendringen kan, doch de landmail-reiziger van alle versche lucht verstoken blijven moet. De ongerieven van het een, en het genot van het ander ondervinden alleen de koetsier en de paarden, die, beide van echt Egyptisch ras, zoo zeer aan hitte en stof gewoon schijnen, dat zij geen het minste letsel daarvan bekomen.

In zoodanig rijtuig, waarvan de in *Barber's Overland guide* voorkomende teekening een vrij juist denkbeeld geeft, nam ik plaats met mijnen bediende, den Franschen bisschop D., zijnen volgeling en twee Chinezen uit Hongkong, waarvan de een tot onderwijzer in zijne landtaal te Parijs bestemd was, en de ander door zijnen meester als bediende naar Engeland werd medegebragt.

Na dit vreemd en veelsoortig gezelschap in het klein bestek vereenigd te hebben, gaf de agent het teeken van vertrek en renden wij, zonder geleide, alleen overgelaten aan den koetsier, de woestijn in, die, zoover ik mij herinneren kan, niet ver achter de stad reeds een begin neemt.

Tegen den middag van den volgenden dag vertoonde zij zich in hare volle afgrijsselijkheid.

Ik zoude te vergeefs trachten door eene beschrijving eenig denkbeeld te geven van de uitgestrekte onvruchtbare vlakte, die ons toen omringde.

« Qu'on se figure un pays » zegt *Buffon* in zijne *histoire du chameau*, « sans verdure et sans eau, un ciel brûlant, un ciel toujours sec, des plaines sablonneuses, des montagnes encore plus arides, sur lesquelles l'oeil s'étend et le regard se perd, sans aucun objet vivant; une terre morte et, pour ainsi dire, écorchée par les vents, laquelle ne présente que des ossements, des cailloux jonchés, des

rochers debout ou renversés; un desert entièrement découvert où le voyageur n'a jamais respiré sous l'ombrage, où rien ne l'accompagne, rien ne lui rappelle la nature vivante: solitude absolue, mille fois plus affreuse que celle des forêts; car les arbres sont encore des êtres pour l'homme qui se voit seul, plus isolé, plus dénué, plus perdu dans ces lieux vides et sans bornes.» Deze beschrijving bezit de eigenschap, dat zij tegelijk waarheid en poëzij in zich vereenigt. Alles, wat tot een volkomen denkbeeld van eene woestijn strekken kan, is hierin zoo beknopt mogelijk aangeduid.

In zulk eene uitgestrekte zandvlakte nu reden wij voort, zonder dat het rijtuig eenig spoor volgde of achterliet, daar hevige windvlagen het onmiddellijk uitwischten.

Binnen in ons klein bestek stond het met de hitte niet veel beter dan buiten; wij zaten nu, om een plat spreekwoord te bezigen, *als gepakte haring op elkander*, zes in getal, drie over drie, zonder verademing of verversching in een bedompt verblijf, dat meer en meer onbewoonbaar werd.

De Fransche bisschop D., die, naar ik gis, een gebedenboekje voor den dag had gehaald, en daarin ijverig zat te lezen, had, hoe mager ook, een zigtbaren hinder van de warmte. Daarbij kwam nog eene wederwaardigheid in het rijtuig, die 's mans goede stemming ten eenemale bedierf.

De jonge Chineesche bediende van den heer Scott, die slechts een enkel Engelsch woord verstond, doch overigens alleen met zijne landtaal zich verstaanbaar wist te maken, was bijzonder levendig en opgeruimd van aard, en scheen niet geheel van geest ontbloot. Hij had tegenover den bisschop naast zijnen landgenoot plaats genomen, en was sedert zijne intrede in het rijtuig uitgelaten vrolijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en spraakzaam geweest, zijne spotternijen gedurig tot den taalmeester rigtende, die echter van zijne zijde niet genegen scheen, zijne geestigheden anders te beantwoorden, dan door hem nu en dan met den elleboog in de zijde te duwen, en dus doende zijne teekenen van afkeuring te geven. Ook den bisschop begon de vreugde van den knaap te vervelen, zoodat hij hem in het Engelsch tot zwijgen noodigde.

— Will you keep your tongue? — vroeg hij den knaap op eenigzins wreveligen toon.

— No sir, not I, — was het kort antwoord, dat door den vrolijken toon het kluchtige er van meer deed uitkomen.

— Have you no respect for me?

— No sir, not I.

— Can you not answer politely?

— What?

— Do you know where is God?

— Yes sir, in the second *van*.

— What?

— What?

— I ask you: where is God?

— In the second *van*.

Terwijl de bisschop, naar ik gis, het voornemen had hem over het Opperwezen te onderhouden, verkeerde de Chinees in het denkbeeld, dat men hem naar Mister Scott vroeg, die werkelijk vóór ons in de *second van* (tweede partij) naar Kaïro was afgereden. Het *No sir, not I* was vermoedelijk het gewone antwoord van den knaap, wanneer zijn meester hem over zijne dagelijksche peccadillos onderhield; doch kwam in dit quiproquo vrij belagchelijk tusschen beide. Trouwens het *do you know where is God* van den bisschop was hier, in de woestijn te midden van

vreemdelingen, en tegen een' onbeschaafden Chinees gesproken, ook niet zeer ter geschikter ure gebezigd, hetgeen dan ook de bisschop weldra zelf scheen te begrijpen, daar hij alle verdere moeite tot godsdienstige onderrigting van den zoon van Confucius achterwege liet.

Aan het vierde station, een vrij groot vierkant opgetrokken steenen gebouw, aangekomen, erlangden wij de gelegenheid voor eenige minuten uit te stappen, om de noodige verversching te gebruiken. Door een' Franschen waard werden te dien einde weder niet anders dan slechte rijst, gebakken aardappelen, koude kippen, brood, boter, kaas en inlandsche vruchten voorgezet, die den eetlust, welke onder deze luchtstreek veel geleden had, weinig of niet opwekten.

«Nach heissem Weg ein Trunk aus frischer Quelle» was eigenlijk al wat wij verlangden; doch tevens iets dat in dit hôtel niet verstrekt wordt, zijnde het water, dat men uit Suez en Kaïro naar de verschillende stations overvoert, zoo zout en laauw, dat het niet drinkbaar te noemen is, en het gebruik er van ernstige ongesteldheden ten gevolge hebben kan. Reeds van Singapore af, misten wij dit onwaardeerbaar middel om den dorst te lesschen, en was sodawater letterlijk het eenige, dat het drinkwater moest vervangen; maar ook hiervan waren niet alle stations ruim genoeg voorzien, om voor ongeveer 150 reizigers toereikende te heeten. De voorzorg alzoo van eenige flesschen wijn en sodawater uit Suez mede te nemen, is den reiziger in deze oorden bijzonder aan te bevelen. Hij verwachte die voorzorg althans niet van de *Oriental Company*, want deze heeft hier opgehouden toezigt over de inrigting der stationsgebouwen te hebben, en bepaalt zich uitsluitend tot de middelen van vervoer door Egypte.

Opbeurend moet voor den landmail-reiziger de gedachte zijn, dat hij hier niet geheel en al verstoken blijft van hetgeen hem tot levensonderhoud benoodigd is. Wie toch konde zich voorstellen, hier, midden in de woestijn, een wel ingerigt verblijf te zullen vinden en aan een behoorlijk en op Europesche wijze gedekte tafel te zullen aanzitten, om datgene te nuttigen, hoe slecht dan ook, wat van honderd en meer dagreizens verre zijn oorsprong ontleent. Wordt men door ziekte of vermoeidheid belet, zijnen weg te vervolgen, zoo zijn hier een paar kamers tot verblijf beschikbaar, en genoegzaam voorzien van al wat men zelfs in Holland in een middelmatig hôtel aantreft [1]). Wel is waar heeft men in zoodanige omstandigheid weinig vertrouwen op de geneesmiddelen, die, zoo zij hier niet geheel en al ontbreken, dan toch, naar men gissen mag, niet van de beste hoedanigheid zijn, doch daarentegen dient de gedachte, dat men doctor en apotheker spoedig uit Kaïro kan ontbieden, min of meer tot vertroosting. Het is immers hiermede gelegen als met de binnenlanden van Java, waar men eveneens niet zonder tijdverlies en kosten geneesheer en medicijnen van de naastbij gelegene hoofdplaats moet aanvragen, wil men niet de kans van herstelling ten eenemale verliezen. Het denkbeeld echter, om in dit eenzaam oord aan vreemden overgelaten achter te blijven, heeft menigeen, ten koste van zijne gezondheid, teruggehouden, van deze pleisterplaats gebruik te maken. Dit vooroordeel is dan ook niet onnatuurlijk, en men kan

---

[1]) „The journey from Suez to Caïro," zegt *the Atlas for India* van den 24sten Maart 1849, „is performed *without fatigue* in twenty-four hours, allowing some hours for *repose* at the centre station house, where beds and all necessary accommodations are to be had in the European style."

PERPUSTAKAAN NASIONAL

het moeijelijk te boven komen, zoo lang het de eerste indruk is, welke de hier omringende natuur op den reiziger maakt. Het tooneel immers, dat hij over dag vóór zich ziet, is op zich zelf reeds een geneesmiddel tegen allen lust om hier langer te vertoeven dan volstrekt vereischt wordt.

Droog en schraal is alles wat het hôtel omringt. Nergens, zoo ver het oog van hier over deze woestijnvlakte zien kan, ondekt men eenig groen of het geringste vocht, of zelfs de plaats, waar ooit water zoude hebben kunnen geweest zijn; zelfs de gedachte, dat het hier ooit geregend heeft, moet den vreemdeling als ware het opgedrongen worden, en beseft voorzeker hij niet, die niet weet, dat ook hier, hoe zeldzaam dan ook, dampen in de lucht opklimmen, welke op hunnen tijd wolken, nevel en mist voortbrengen, en nu en dan den grond voor eene te sterke uitdrooging bewaren.

In lange bogten, over heuvels en laagten, rigt zich de weg over deze zandzee ruim 20 uren lang van Suez tot Kaïro.

Reeds waren wij deze stad tot op ruim een half uur afstands genaderd, en ontdekten wij de spitsen harer moskeën vóór ons, toen de boom van het rijtuig brak, en de koetsier ons zoo veel als te kennen gaf, dat wij voor eenige oogenblikken moesten uitstappen, totdat het gebrokene hersteld was. Een groot kwartier uurs stonden wij intusschen blootgesteld aan de brandende zon en den fellen zuidewind, die dikke stofwolken over ons heen dreef. Onze toestand was niet van de aangenaamste. Waarlijk, om hier met den dichter in te stemmen en uit te roepen: «*Oh! that the desert were my dwelling-place*» zoude naar overdrijving, naar eene poëtische razernij rieken. De groote Engelsche bard was dan ook, toen hij deze

regelen nederschreef, zelf, naar het schijnt, zoo zeer van het verschrikkelijke zijner gedachte doordrongen, dat hij er onmiddellijk «*with one fair spirit for my minister*» op volgen liet. Het is echter zeker, dat men hier te veel van zijne stoffelijkheid zoude behooren te verliezen om, zelfs met de «*fairest spirit*» van de wereld in deze ongastvrije landstreken langer dan hoog noodig is te vertoeven. De weinige minuten althans, die wij buiten het rijtuig doorbragten, waren voor ons bovenmate ondragelijk en wij moesten, droevig genoeg, huppelend op het dikke zand doorbrengen, naardien de hitte van den grond ons niet toeliet een enkele sekonde op dezelfde plek te blijven staan. Men kan zich dus de warmte voorstellen, die ons op dat oogenblik omringde en een denkbeeld vormen van ons geluk, toen wij van den koetsier het sein ontvingen, om weder in te stijgen en de reis te vervolgen. Zonder verdere tegenspoeden bereikten wij, te vier uur in den namiddag van den 7den Mei, Kaïro.

De landmail-reiziger, die deze hoofdstad van Egypte oppervlakkig beschouwt en niets anders er van te zien krijgt dan de straten, waarover hij naar een der logementen rijdt, moet een slechten indruk er van medenemen, want behalve het *kasteel der lichten* van *Abdoel Eehda*, behalve de in het wild groeijende acaciaboomen en dorre heesters, ontdekt men niets dan lage op elkander gedrongen woningen van gele kleiaarde, onbevallig, smerig, bestoven en zonder orde gebouwd. Het zijn overal hutten, in den vorm van bijenkorven gebouwd, en hoogstens twee of drie kamers bevattende, welke hier het oog treffen.

Niemand zoude gelooven, dat, eenige passen verder, eene der grootste steden van de wereld aan zijne linker-

hand ligt en 300 moskeën of minarets, 36 synagogen, 12 koptische kerken, 80 openbare badhuizen en tallooze groote fabrijken zich weldra aan zijne bewondering zullen voordoen; dat hij hier nabij het middenpunt is van handelsverkeer tusschen Europa, de Middellandsche Zee, Azië en N. O. Afrika; dat ongeveer 250,000 inwoners, uit Mooren, Grieken, Syriers, Armeniers, Joden, Franken en andere volkssoorten bestaande, 30,000 ezels en een bijna gelijk aantal drommedarissen hier dagelijks door de naauwe, kromme en ongeplaveide straten door elkander heen en weder woelen, als of er waarlijk buiten Kaïro geen vaste grond te vinden ware, en de schepping hier hare grenzen hadde. Inderdaad, het is moeijelijk van deze stad een eenigzins gelijkende beschrijving te geven.

Dikwijls draagt men een te groot gevoel van Europisch schoon bij zich, om over de Egyptische merkwaardigheden met dien ophef te kunnen spreken, als zij werkelijk in menig opzigt verdienen. Zoo, b. v., zal het voor den modernen Hollander moeijelijk zijn, de Saraceensche bouwkunst, die hier immers hare hoogste ontwikkeling heeft bereikt, onovertrefbaar prachtig te noemen, wanneer hij de onregelmatige, van kleine vensterramen voorziene huizen der aanzienlijken ziet, welke, grootendeels van tigchelsteenen gebouwd, met hunne platte daken, ja, wel in de verte een vriendelijk aanzien hebben, doch van nabij zoo smakeloos en ruw gemetseld zijn, dat men bijna tegen de muren zoude kunnen opklimmen.

Slechts op enkele plaatsen, gelijk voor de moskee *Sammael Azzar* en die van Sultan Hassan, voor de *toerhabs* of kerkhoven, waarvan wij de *Chamna-el-Achmoer* hebben gezien, blinkende van vergulden sieraden en bonte verwen, en buiten de stad voor het Mausoleum van Keizer Iman,

voor meesterstukken van latere Arabische architectuur en schilderkunst kan de vreemdeling sprakeloos opgetogen blijven staan en zijnen tijd vergeten, niet omdat het hem eenige herinnering aan zijn vaderland te binnen brengt, maar wijl de magt en de grootheid dezer volken hem boeijen en doen beseffen, wat een natuurlijk oordeel, een krachtige arm en een ijzeren wil, zelfs buiten beschaving, vermogen tot stand te brengen.

Veel belangrijks, en meer dan te Alexandrië, is er in en om Kaïro te zien voor hem, die er minstens eene maand vertoeven kan. De meesten onzer, zoo niet allen, hadden echter passage genomen tot Alexandrie; zoodat wij, om tijdig tot de voortzetting onzer landmail-reis gereed te zijn, ter wille van de Sphinx en de Piramiden van Giseh, waaraan wij ter beschouwing de voorkeur gaven, vele merkwaardigheden van Kaïro onbezocht hebben gelaten.

Bij onze aankomst in deze stad hielden wij met het rijtuig voor *Hill's Grand hôtel de l'Orient* stil. Daar wij echter alle plaatsen hier bezet vonden, reden wij voort tot aan *Shepherd's English Hôtel*, dat niet zoo groot, maar op dezelfde Europesche wijze gebouwd en ingerigt is. Ook hier ontvingen wij de tijding, dat er geene kamer meer ter beschikking overig was, hetgeen niet belette, dat men de paarden middelerwijl afspande, ons noodigde uit het rijtuig te stappen, en zonder eenige pligtplegingen midden op den openbaren weg aan ons lot overliet.

Weinig opgewektheid gevoelende, om verder te voet onzen weg te vervolgen, bleven wij, door vermoeidheid als aan onze banken vastgenageld, nog eenige minuten in het uitgespannen rijtuig zitten, en staarden wij, omringd van onze kleine bagage, rondom ons op de toegeschoten

PERPUSTAKAAN NASIONAL

che architectuur
rakeloos opgeto-
, niet omdat het
te binnen brengt,
ezer volken hem
lijk oordeel, een
aiten beschaving,

exandrië, is er in
er minstens eene
r, zoo niet allen,
lexandrie; zoodat
dmail-reis gereed
e Piramiden van
voorkeur gaven,
nbezocht hebben

elden wij met het
Orient stil. Daar
onden, reden wij
dat niet zoo groot,
bouwd en ingerigt
lat er geene kamer
en niet belette, dat
, ons noodigde uit
nige pligtplegingen
lot overliet.
om verder te voet
door vermoeidheid
; eenige minuten in
arden wij, omringd
op de toegeschoten

Een Turksche Gids of Dragoman.

Een Egyptenaar uit de middenklasse.

Eene Egyptische Vrouw.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

menigte van nieuwsgierigen, wier aanzien onzen lust tot uitstappen niet zeer opwekte.

Op mijne aan de menigte in globo gerigte vraag, of er in de nabijheid geene herberging voor mij en mijnen bediende te vinden was, trad een welgekleede Griek voor, en bood zich aan mij een logies te wijzen. Ik had geene keus en volgde dus mijnen onbekenden gids. Onder het opsommen der merkwaardigheden van Kaïro, en het beschrijven van feesten, gebouwen en plantsoenen, waaraan ik op dit oogenblik weinig lust gevoelde het oor te leenen, zetteden wij onze wandeling voort, en hielden voor een oud en vervallen huis stil. Het was duidelijk: mijne tegenspoeden waren nog niet ten einde. Dit gebouw geleek meer naar het verblijf van vleermuizen en hagedissen, dan naar de woning van een redelijk wezen. Toch verklaarde mij mijn Cicerone dat hier Mrs. T., eene bejaarde Engelsche dame, woonde, die eene logeerkamer ter beschikking had.

Toen wij de groote voorpoort binnengekomen waren, bragt de Griek ons over een naauw binnenhofje door eene kleine deur, in eene stikdonkere, naar ik gis, hoog overwelfde plaats, die door hare koude, vunzige lucht een onaangenaam, huiverig gevoel te weeg bragt, niet ongelijk aan dat, hetwelk ons meermalen in onderaardsche gangen van oude kloosters en vervallen kasteelen in Europa overkomt. Met geene mogelijkheid konde ik hier het geringste voorwerp onderscheiden. Alleen de voetstappen van den Griek, die mij vooruitging, hoorde ik nog, zonder te weten, waar hij was en waarheen hij eigenlijk zijne schreden rigtte. Ik kan niet ontkennen, dat bij deze intrede in dit hol mijn vertrouwen op mijnen geleider en zijne verhalen min of meer aan het wankelen werd gebragt, en ik een oogenblik op de zwarte gedachte kwam,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

dat het hier mijn leven of mijnen Maleischen bediende gold; het een ter wille van een vooronderstelden rijkdom bij landmail-reizigers, de ander uithoofde van de zeldzaamheid des persoons, dien men in dit land, de hemel weet waarvoor, hield en gebruiken zoude.

Weldra echter opende zich eene kleine deur aan het einde van deze spelonk, en trad eene magere Europeesch gekleede dame met een Gelderschen koperen blaker en aangestoken kaars, op zeer romantische en hoogst geheimzinnige wijze, te voorschijn. Nu vertoonde zich deze ruimte duidelijker, en ontdekten wij onder anderen verscheidene in den kleiachtigen grond overeind staande, met Arabische karakters beschreven steenen, welke, naar het zeggen van den Griek, teksten uit den koran en namen van afgestorven Muzelmannen bevatten, die, trots het wakend oog der policie, tegen alle stedelijke verordeningen in, hier, door hunne bloedverwanten begraven waren, ten einde hunne lijken aan den in Egypte algemeen heerschenden grafroof te onttrekken en te beletten, dat ze voor mummien verkocht en naar verre landen verzonden werden. Tweemalen in de week kwamen des nachts de betrekkingen der overledenen in stilte hunne liefdepligten aan deze rustplaats der dooden brengen, en hen in vrome gebeden herdenken. [1])

[1]) Deze gelegenheid neem ik te baat, om hier een gebed aan te halen uit den koran, dat in Egypte onder den naam el-fatichah tot in de laagste klassen bekend is, en zonderling afsteekt bij de onbeschaafdheid der zeden van dit volk.

„In naam van den Goedertieren en barmhartigen God! Lof en prijs aan den Goedertieren en barmhartigen God! Meester van het heelal, koning van den dag des oordeels! wij aanbidden u en smeeken uwe hulp af. Geleid ons op den weg der behoudenis en dergenen, die gij met uwe weldaden hebt overladen; dergenen, die uwen toorn niet verdiend hebben en die niet tot het getal der verdoolden behooren, Amen."

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Langs eenen ouden bouwvalligen wenteltrap kwamen wij in de eigenlijke woning van Mr. T. De *bedroom*, die zij voor mij bestemde, was vrij goed ingerigt en liet weinig te wenschen overig, schoon men er de kenmerken van armoede niet aan ontzeggen kon.

Hier meende ik voor eenige uren te zullen uitrusten, toen de Griek mij het aangename en gezonde van een Turksch bad na eenen togt door de woestijn voorspiegelde. Ondanks mijne vermoeidheid, liet ik mij overhalen, hem naar zoodanig badhuis te vergezellen.

Over een naauw, met grove hardsteenen geplaveid plein, traden wij, na eene buitengewoon lange wandeling, eene groote dubbele deur binnen, welke tot een openbaar badhuis geleidde.

In het midden van dit ruime gebouw, dat zich van buiten onbeduidend had voorgedaan, en inwendig naar eene groote kapel geleek, zag men eene met porphyrsteenen gemetselde effene ruimte van ongeveer 40 voet in het vierkant, buitengemeen frisch en aangenaam van atmospheer.

Bijna evenzoo vele voeten hoog verhief zich het koepelvormig welfsel der zaal, onderstut door zware houten balken en schraagpilaren, boogsgewijs, doch ordeloos aan elkander gehecht.

Eene groote, breedgerande kom of reservoir van graauw marmer met ruw gebeiteld lofwerk versierd en voorzien van eene metalen pijp, die onophoudelijk een helder water meer dan zeven voet hoog uitspoot, waardoor de koelheid dezer kamer bovenmate bevorderd werd, was in het midden van het badhuis opgetrokken. Een drietal kleine digt bij het dak gemaakte openingen in den muur verschafte niet meer dan het hoognoodige licht, dat eene weemoedige, doch voor het oog niet onaangename tint over dit geheel

verspreidde. Aan weêrszijde van de fontein, waren, ten gerieve der badgasten, houten rustbanken, met rottingmatten overdekt, tegen den wand aangetimmerd, en zag men een twintigtal wollen dekens, schoone handdoeken en linnen spreijen hangen over eene menigte lange stokken, dwars loopende door ijzeren krammen, die aan de schraagpilaren waren vastgeklonken. Tegenover den hoofdingang ontdekte men twee kleine deuren, welke tot verscheidene andere afzonderlijke badvertrekken geleidden. Drie Arabieren, die tot bediening van de badgasten gereed stonden, en mij als het lang verbeide offer van hunnen waschlust omringden, sloegen, zonder aarzelen, en voordat ik hun mijne plannen van verfrissching had medegedeeld, de handen aan het werk, grepen naar mijnen hoed, openden mijne bovenkleêren, en zouden mij tegen wil en dank binnen weinige seconden geheel hebben uitgekleed, hadde ik niet door gevoelige overredingsmiddelen deze zwarte Jacobijnen afgeweerd en daardoor genoegzaam te kennen gegeven, dat hunne overdrevene dienstvaardigheid mij bij uitstek ongepast voorkwam.

De Griek, die van een en ander ooggetuige was, vond het gedrag dezer Arabieren van zeer gewonen aard, en beweerde dat men zich alles van hen moest laten welgevallen, wilde men niet het ware genot van een Turksch bad missen. Schoon niet geheel en al van de gegrondheid dezer redenering, en vooral niet van de kieschheid der Turksche zeden ten volle overtuigd, liet ik mij door hem overhalen, mij aan de gestrengheid der Egyptische badwetten te onderwerpen. Na door middel van een handdoek zoo veel mogelijk het kostuum van onzer aller eersten vader, *après le péché*, te hebben nagebootst, bragt men mij in eene kamer, waarin, door een van buiten onderhouden vuur,

zulk eene bloedwarme temperatuur heerschte, dat het zweet mij dadelijk tappelings uit de huidporiën drong, en ik niet langer dan eenige weinige seconden daarin vertoeven konde. Men maakte zich deze korte oogenblikken ten nutte, door mij met drooge doeken het zweet af te nemen, en vervolgens het ligchaam met laauw water te begieten, waarna ik in een aangrenzend vertrek werd binnengeleid en eene meer getemperde hitte doorstond. Hier was het werk der bedienden hetzelfde, doch langduriger dan in de eerste kamer. Eene derde en vierde kamer, waarin eene afnemende temperatuur heerschte, moest ik op deze wijze bezoeken, alvorens in de zaal bij de fontein terug te keeren en al het aangename van eene koele lucht te genieten.

Hier zette ik mij op eene lage steenen bank neder. De toebereidselen tot de laatste badkuur lagen gereed en de ruwheid der drie Arabieren kwam weldra in al haren glans voor den dag. Terwijl twee hunner beurtelings zich onledig hielden mij met koud water uit eene houten tobbe te begieten, beijverde zich de derde, mij met eene soort van groene zeep het ligchaam in te wrijven, en door middel van een' groven schuijer overal zoo duchtig af te boenen, als hadde ik mij in geen half jaar gereinigd; totdat eindelijk het bloed door de huidporiën dreigde te springen en ik, mijne oude neiging tot wederstand terug krijgende, onverhoeds deze drie verstokte badbedienden ontvlugtte en het bad voor afgeloopen verklaarde.

Hoewel overtuigd, dat mijne rebellie mij verstoken heeft van de voornaamste *péripéties de sensations physiques qui constituent le bain oriental*, kan ik echter niet ontkennen dat hetgeen mij daarvan ten deel is gevallen, toereikend was, om mij langzamerhand buitengewoon te verkwikken.

Een der bedienden bragt mij nu eene kop koffij, be-

hoorlijk van suiker en melk voorzien, waarna de badmeester, die zich alleen ter liefde van de kosten van het genoten bad zien liet, mij een Turksche pijp uit zijnen mond toereikte.

Onder het genot hiervan, — men zoude in Holland met regt zeggen, van eene vuile pijp, doch hier was het van de zeer vereerende *tchiboek* van mijnen donkerkleurigen badheer, — bragt ik nog eenige oogenblikken in het badhuis door.

Na het gebruikelijke offer van een Spaansche mat aan den badmeester, verlieten wij het gebouw, en keerde de Griek terug, van waar hij gekomen was, onder aanbod van mij den volgenden dag te vijf ure naar de piramiden te vergezellen. Ik heb echter den man niet weder gezien, zijnde hij voor goed weggebleven, en, naar ik nu geloof, bij een anderen landmail-reiziger een beter fortuin gaan zoeken, daar ik, niet wetende dat hij niets meer dan een Dragoman was, hem te zeer voor een' *gentleman, pour un homme comme il faut*, gehouden en bijgevolg te beleefd behandeld had. Dit moet strijdig geweest zijn met zijne bedoeling en belangen, daar een Dragoman alleen ter wille van de Spaansche matten, en volstrekt niet uit enkele wellevendheid zich in het openbaar aan de zijde van eenen vreemdeling sluit. Eerst nadat mijn miskende Cicerone vertrokken was, toen ik mijne reisgenooten aan het middagmaal terugzag en bemerkte, dat ieder hunner zulk een verdwaald onderdaan van koning Otto achter zijn stoel had, ontdekte ik mijne misvatting, die ik evenwel te vergeefs heb zoeken te herstellen, daar de Griek nergens meer te vinden was, en ik geheel vergeten had hem zijnen naam te vragen.

Verscheidene mijner reisgenooten waren bij mijne komst

reeds ijverig bezig met de schotels van den disch aan te spreken.

Aangenaam werden wij hier verrast door de eerste sedert Ceylon genoten groenten. Peulvruchten, snijboonen en wortelen, visch en schapenvleesch stonden in overvloed voor ons. Welk een schat zoo van Europesche als van Oostersche geregten zag men hier op de tafel door elkander, zoo broederlijk op een en hetzelfde damasten tafellaken geplaatst, alsof zij tot eenen oorspronkelijken grond behoorden! Niet alleen op de tafel, maar ook onder de aanzittenden was er eene opmerkelijke verscheidenheid zigtbaar.

Behalvé de landmail-reizigers, die reeds onderling van landaard verschilden, zag men hier in de rij der gasten een' heer van middelbaren leeftijd in eene prachtige Turksche kleeding met de *fezij* op het hoofd, zich aan een schotel met jonge doperwten te goed doen.

Wie, wat en van waar de man was wisten wij niet. Hij sprak Engelsch, Fransch en Duitsch, nu met dezen dan met genen onzer, alsof hij ons jaren lang had gekend en scheen zoo eigen in zijn kostuum, als hadde de man nooit eenig ander gedragen.

Was het Leon de Laborde? Was het een Turk van Engelsche opvoeding, een Renegaat, of een Christen uit het beschaafd Europa, die uit liefde voor de Porte of, hetgeen zeker meer aannemelijk is, uit bijzondere neiging tot de zeden van Turkije, zijne huisgoden voor goed had vaarwel gezegd? Hoe het zij, — deze metamorphose kwam ons voor van een geheel Engelschen aard te zijn. Onze Turk had dan ook al het uiterlijke van een' John Bull, doch in zijne Engelsche spraak een eenigzins Hoogduitschen tongval, terwijl nu en dan zich Fransche manieren bij hem openbaarden, en eindelijk, na het middagmaal, de

hoeka en zijn Oostersch *aanliggen* aan den disch hem wederom tot een volkomen Turk maakten.

— Hoe drommel komt hij aan zulk een olla-potrida van eigenschappen? — vroeg een onzer, toen zijn gitzwarte bediende hem het ellenlange roer zijner pijp uit de hand nam, en beide de kamer voor goed verlaten hadden.

— Het is een wereldburger, een philosoof, antwoordde een ander.

— Dit kan niet zijn, — sprak een derde; — een philosoof wordt alleen uit de Engelsche kerk geboren.

— Dan is het een antichrist.

— Neen, een atheïst.

— Neen, een deïst.

— Neen, een heiden.

— De d—l hale mij, zoo die man tot eenige natie of tot eenige secte behoort.

De waarheid lag hier niet meer in het midden, en bleef voor ons, die trouwens niet veel moeite ter harer opspooring aanwendden, werkelijk te zoek.

Zeker is het, dat men er hier meer uit het beschaafdere deel van Europa aantreft, die sedert hunne vestiging in Egypte — werwaarts zij voornamelijk door den handel worden getrokken — de kleeding van het oosten hebben aangenomen, hetgeen zich in eenig opzigt wel verklaren laat, daar men in deze streken de Fransche kleeding niet overal even gunstig ontvangt als de Grieksche en deze, zoo men zegt, als ligter en meer voor het klimaat geschikt, te regt de voorkeur boven de andere verdient. [1])

[1]) Om deze reden ook zou menige Hollander in Nederlandsch Indie, verkeerde hij daar in denzelfden staatkundigen toestand als een Europeaan in Egypte, zeker niet aarzelen de Chinesche kleeding tot de zijne te maken.

Bovendien behoort de Grieksche, en ook de Turksche, dragt tot de meest bevallige, en mogt al eens eene Egyptische prude vrees of weerzin betoonen voor de amourettes van eenen in zwart laken gehulden Adonis, zoo laat het zich wel bevroeden, dat zij minder wederspannig zal zijn tegen de aanvalligheden van een' in bonte pracht gedosten Quasimodo.

VI.

VAN KAÏRO TOT ALEXANDRIE.

(6 Mei — 9 Mei.)

De Sphinx en de piramiden. — Vertrek van Kaïro. — Boulak. — De Nijlstoombooten: „Lotus" en „Kaïro." — De Nijl. — Atfieh. — De Pakketbooten. — Aankomst te Alexandrie. — Onze bagage. — Het Hôtel d'Europe.

Bij het aanbreken van den volgenden dag ondernamen wij den togt naar de Piramiden. Eene menigte kleine ezels met hooge zadels, en evenveel halfblinde zwarte drijvers stonden daartoe voor de huispoort op ons te wachten, en waren bijna geheel ingesloten door eene massa nieuwsgierige Kaïrezen, die allen doorgang versperden en gewoonlijk eene plaag zijn voor den vreemdeling. Spoedig stegen wij op en begaf de karavaan zich op marsch. Het was waarlijk een lust te zien, hoe wij van alle kanten bekeken en door een' sleep van Arabieren gevolgd werden, die onophoudelijk hunne handen uitstaken onder het roepen van: «bakshies! bakshies!» Sommigen waren beschaafder en riepen, even als te Point de Galle en te

Aden: «Sir, give me a bakshies!» een verzoek dat wel het ideé geeft van een Hollandsche bedelarij, doch hier meer voor de leus dan uit wezenlijke behoefte gedaan wordt.

Overal waar wij doorreden, was de straat opgepropt met menschen en dieren. Mooren, Negers, Kopten, Barabrahs, Grieken, Joden, Syriërs en verscheidene soorten van volken meer, zoo als men anders nergens bij elkander treft, stroomden bij het aanbreken van den dag door Kaïro heen en weêr en leverden eene vertooning, die veel naar een oproer geleek.

Daglooners, met balen en lederen zakken beladen, vrouwen en kinderen, groote steenen vaten of kannen op het hoofd torschende, kameelen, paarden en ezels, allen van de noodige lastgoederen ruim voorzien, wemelden hier zoo door een, dat wij telkens eenig ongeluk te gemoet zagen en van onze verhevene zitplaatsen naar den grond dachten te tuimelen. «Jallaroe, Jembara!» (pas op! uit den weg!) schreeuwden onze Cicerones tegen de dringende menigte, ten einde daardoor ruim baan te houden; maar niets ter wereld was in staat, onder dit volkje eene afdoende opening te maken, en even als dronken ruiters trippelden wij op onze driftige viervoeters regts en links door elkander, zoodat wij zelven moeite hadden over onzen toestand ernstig te blijven. Zonder ongeval ontkwamen wij het gedrang en bevonden ons binnen weinige oogenblikken op het vrije veld. Onder vrolijke scherts en levendig gesprek, reden wij stapvoets voort, onbezorgd over de rigting waarheen, alsof dwalen niet mogelijk ware. Toen wij den tegenovergestelden oever bereikt en eenige zandhoopen achter den rug hadden, lieten zich, op eenigen afstand zuidwestwaarts van Gisch, de drie hoofdmonumenten, naar Cheops,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Cephrennes en Mycerinus gedoopt, duidelijk tegen den helderen hemel onderscheiden.

Het eerste wat ieders aandacht bij deze ontdekking boeit is het groote steenen menschenhoofd, dat op den voorgrond staat en als het ware de piramiden bewaakt — een bestoven, donkerbruin, schijnbaar van kleiachtige aarde gevormd beeld, gedekt met eene platte geplooide muts of kap, te weêrszijde achter de ooren afhangende en rustende op een hoog gedeeltelijk in den grond verzonken voetstuk — de sphinx, een kolossaal allegorisch gedrocht, bij de ouden de reusachtige bode der overstroomingen van den Nijl naar welke hij zijn gelaat keert.

„Majesty,
Power, Glory, Strength, and Beäty, all are aisles
In this eternal ark of worship!"

is het eenige wat de vreemdeling thans nog in verrukking uitroepen kan, bij het zien van dit onnavolgbaar voortbrengsel van handenarbeid. Het is een voorbeeld van bouwkunde, een werk, dat gewis nog vele eeuwen verduren zal, schoon het al niet zoo standvastig als de piramiden aan de verwoestingen van den tijd weêrstand zal kunnen bieden, wijl het hier en daar reeds verscheidene brokken verloren heeft en op enkele plaatsen diepe kloven vertoont. En toch is het, even als de piramiden, de duurgekochte vrucht van den gedwongen arbeid van duizenden Egyptenaren, gedurende meer dan twintig jaren — de vrucht der hersenschimmige ijdelheid van een' bijgeloovigen Pharao, of wellig van die van Nero of Caracalla zelven, wier namen men zegt, dat op het voetstuk te lezen zijn.

Naar het verhaal der dragomans had de vervaardiging van de sphinx, behalve onnoemelijke schatten, ook nog onnoemelijke menschenlevens gekost, die onder het werk

door de felle hitte en de stikkende woestijnwinden bezweken waren.

Deze treurige mededeeling trok niemand in twijfel; maar dat het gevaarte ettelijke jaren geleden voor zekeren Caviglia tot aan zijnen staart uit den grond opgedolven en later van zelf tot aan zijn' hals weder ingezakt zoude zijn geweest, was moeijelijk zoo gereedelijk voor goede munt aan te nemen.

Hoe getrouw wij ons de overleveringen ten opzigte van de sphinx, in het geheugen zochten te herroepen, wij konden ons met geene mogelijkheid een' evenredigen omvang voor het ontbrekend gedeelte voorstellen, zonder in het overdreven giganteske te vervallen, in vergelijking waarvan de piramiden onbeduidend zouden worden.

Volgens onze gidsen (en immers ook volgens de historische berigten?) zou de sphinx eene hooge borst, een lijf dat ruim driemaal zoo lang was als de diametrale lengte van het hoofd, een langen staart, twee vleugels, vier pooten enz. gehad hebben; doch niemand hunner wist op te geven of Caviglia het beeld in eene staande, zittende of liggende houding gevonden had, of het lijf soms dat van een' mammouth, en de pooten die van een drommedaris moesten verbeelden — of Caviglia in zijn onderzoek al dan niet tot beslissende resultaten gekomen was. Men blijft dus in het onzekere, zoo wel omtrent de vraag of de sphinx al dan niet voltooid is geworden, als ten opzigte zijner eigenlijke gedaante, daar de meeste mythologen, de Grieksche sphinxen met de Egyptische verwarrende, in hunne algemeene beschrijvingen altijd de Grieksche schijnen voor oogen gehad te hebben.

Hoe het zij, wij zelven, die misschien te zeer aan de voorstellingen van een' sphinx in Europa gewoon waren,

durfden, ondanks onze bedenkingen, niets van al de fantastische gedrochtelijkheid van dit ondier betwijfelen, noch ook over de onuitvoerbaarheid van zulk een werk als dat van Caviglia op eenige wijs eene oordeelvelling wagen. Le vrai peut quelque fois n'être pas vraisemblable, en als men dan hier rond ziet en zich in tegenwoordigheid van zoo vele monsterachtige voortbrengselen der oudheid bevindt, zou men in staat zijn aan alles te gelooven, wat slechts de een of ander opgewonden Egyptenaar of Griek ons geliefde wijs te maken.

Het gelaat kwam ons veel te gehavend voor, om er die zachte bijna vrouwelijke uitdrukking in te herkennen, welke gewoonlijk de reisbeschrijvers en teekenaars er aan geven. De Arabieren noemen hem *Aboe-l-hoel*, dat is: *de vader der verschrikking*, en willen er mannelijke kracht, mannelijke vormen, mannelijke eigenschappen aan verbonden hebben, gelijk de ter naauwernood merkbare baard onder de kin, ons reeds aanvankelijk vooronderstellen doet.

Ruim 500 metres van de sphinx staat de grootste en meest beroemde van de piramiden.

Op deze hoogte erlangde Egypte eene nieuwe onsterfelijke vermaardheid, door Bonaparte, als hij tegen Muradbey ten strijde trok en zijn leger moed insprak: «soldats! songez que du haut de ces monuments quarante siècles vous contemplent!» zijn woorden, die de nazaat heeft opgeteekend en eene uitstekende uitdrukking der diepe gewaarwordingen zijn, welke in de borst des Franschen veldheers oprezen, toen hij deze gedenkzuilen der eeuwen voor zich zag en de zijnen oplettend maakte op den nog steeds onvoldongen strijd tusschen het menschelijk genie en den tijd.

Leur masse indestructible a fatigué le temps!

Ja, het geslacht dat de zege van den tijd over de piramiden beleven moet, wordt vermoedelijk eerst vele eeuwen na ons geboren. Zoo staan zij in hare reusachtige bouwkracht dáár, nog bijkans ongeschonden, en den mensch zelven uit wiens handen zij haren oorsprong ontvingen tartende.

Het verwarde en doorgaans verkeerde denkbeeld dat men zich vaak van de piramiden maakt, wekt bij het eerste gezigt eene verwondering, welke eerst later, na eene beschouwing van naderbij, in opgetogenheid over gaat.

Hoe digter men nadert, des te ruwer vertoonen zich deze vreesselijke steenklompen aan onze oogen en leeren ons, hoedanig eigenlijk onze verwachting had behooren te wezen. Zij zijn, zoo als bekend is, van verschillende bouwstoffen: kalksteen, bazalt, graniet, enz. zamengesteld, hebben eene verschillende grootte, en staan op eene regte lijn, van het oosten naar het westen tusschen Giseh en Memphis.

Iedere piramide op zich zelve schijnt niets anders dan eene regelmatige opeenstapeling van breede en platte, gemetselde, vierkante steenen vloeren, die alle eene gelijke hoogte (2 voeten) doch overigens eene ongelijke dimensie hebben, en zoodanig op elkander geplaatst zijn, dat de grootste vloer tot bazis strekt van al de anderen. Midden op deze bazis namelijk ligt de tweede vloer, die in breedte dadelijk op den eersten volgt; op dezen tweeden ligt wederom een derde van minderen omvang, en zoo vervolgens, tot aan den top toe, in eene opgaande reeks van vloeren, die al kleiner en kleiner worden en eindelijk zich in eene smalle *plate-forme* verliezen; makende de een met den ander in de breedte een verschil van slechts 1 vierkanten voet aan ieder der 4 zijden, waardoor zich van beneden tot boven trappen vormen, welke tot de gewone

beklimming dienen, en welker aantal alzoo gelijk is aan dat der vloeren.

Aan de piramide van Cheops telde ik meer dan 200 zulke trappen, zoodat hare hoogte op omstreeks 450 voeten mag gerekend worden. Eene vergelijking met de torens onzer voornaamste kerken in Holland, kan een denkbeeld van de verhevenheid dezer piramide geven. Van bijzonder belang is hare basis of eerste vloer, die, zoo men zegt, eene oppervlakte heeft van meer dan 500,000 vierk. voeten, en op zich zelve zulk eene ontzaggelijke steenmassa daarstelt, dat ik moeijelijk iets uit Holland ter vergelijking zoude kunnen aanhalen.

Door uit het voorgaande eene berekening der overige vloeren te maken, kan men zich, in zijne gedachte, het geheel dezer piramide naauwkeuriger voorstellen, en beseffen, hoeveel moed, ja, roekeloosheid er vereischt wordt, om haar tot aan den top te willen beklimmen.

En toch begint ieder reiziger, aan den voet van dit gedenkstuk gekomen, meestal dadelijk met zich op eene duchtige wijze af te matten, om zonder hulp naar boven te geraken; want niets ter wereld schijnt hem gemakkelijker. Niet lang duurt het, of hij ondervindt, dat de bijstand van minstens drie Arabieren daartoe noodzakelijk is, daar hij anders, van de tiende of vijftiende trede af, gedurig zoude moeten halte maken, om adem te halen en nieuwe krachten te verzamelen, zonder ergens een' steun te ontmoeten, om zich overeind te houden en voor vallen te behoeden, buiten den trap, dien hij boven zich heeft, doch wiens randen door den tijd rondgesleten en niet meer te omvatten zijn. Bovendien ontbreekt het volstrekt niet aan dienstvaardigheid van de zijde der gidsen, die gewoonlijk, en dikwijls ongevraagd, dadelijk den patient

aan beide zijden bij den arm vatten en op eene ruwe wijze *piramiden leeren klimmen*, terwijl een derde achter hem, zonder pligtplegingen, zijne *partes posteriores* ondersteunt, en met zulk eene snelheid naar boven duwt, dat men spoedig ophoudt met eenige krachten te werken.

Op deze wijze had men mij, min of meer tegen wil en dank, in minder dan een half uur tijds, alle treden van de piramide doen bestijgen en eindelijk op haren top of *plate-forme* gebragt, waar ik, hijgende van warmte en vermoeidheid, dadelijk zitten ging, zonder eenige dienst van mijne beenen te kunnen vorderen. Terwijl de gidsen amphitheatersgewijs rondom aan onze voeten zaten en den meesten onzer ten stut strekten, had ik gelegenheid het tooneel te overzien, dat zich hier aan ons voordeed.

Welk een prachtig panorama! Welk eene afwisseling van vruchtbaarheid en weelde tegenover dorheid en armoede, die hier hare eigene tinten hebben gekozen en den beschouwer onwillekeurig het beeld van leven en dood te binnen brengen!

De cirkel, dien hier de gezigteinder vormt, scheidt zich als het ware door eene donkere noordwestwaarts loopende streep, in twee bijna gelijke deelen. Aan de linkerhand de onmetelijke zandwoestijn, die tegen de toppen van den Mokattam en de Lybische bergketen omklimt — een golvende oceaan zonder water — duinen, waarop geen boom, geen struik, geen grasscheutje te ontdekken is; en waar, op enkele plaatsen alleen, eenige ossen en karavanen als onbeduidende zwarte stippen te zien zijn. Aan de regterhand de vallei van Egypte en de oogstrijke, altijd groene velden van de Delta. Hier de onuitputtelijke vruchtbaarheid eener lagchende natuur; ginds het afgrijsselijk grimmen eener uitgestrektheid gronds, waar de hitte der zon alle

groeikracht verstikt. Links eenzaamheid en verwoesting; regts het volkrijke Kaïro, de talrijke bloeijende dorpen van Egypte, eene levensvolle wereld over onafzienbare bloeijende landschappen uitgebreid. In een ander saizoen, wanneer de Nijl zijne oevers overstroomt en zijne waters zich uitzetten, zou het niet moeijelijk zijn, den stroom te herkennen in de blinkende lichtstreep, welke door het vruchtbare deel dezer landen kronkelende voortloopt en in het noorden zich verliest. Nu evenwel liet hij slechts hier en daar bij gedeelten zich onderscheiden en konden onze oogen ter naauwernood geregeld zijne bogten volgen. Het geheel levert een schouwspel, dat geen penseel in staat is te malen en dat een herhaald, langdurig bezoek van deze plaats vordert, opdat de verwarring van den eersten plotselingen indruk van lieverlede weggenomen en een meer geleidende gang aan onze gedachten gegeven worde.

Het zou niettemin eene onregtvaardigheid wezen, te beweren, dat nergens een uitzigt schooner dan hier te vinden ware. Zij, die b. v. Java en Zwitserland gezien hebben, en aldaar de rijkste streken bezochten, zullen welligt op eene andere plek van onze aarde te vergeefs zoeken naar eene schoonere natuur; doch het genot er van is alleen voor het oog, houdt spoedig op te boeijen, verveelt op den duur, en eindigt met niet meer gewaardeerd te worden. Waardoor? — Door de monotonie van een eeuwig bekoorlijk groen op Java, en door gebrek aan verscheidenheid en drang van bevolking, aan handelsvertier en beweging in Zwitserland. Beide hebben eene rijke, maar stille, slapende natuur, vol voorspoed en geluk, zoo als niemand iederen dag genieten en evenmin aanschouwen kan, zonder zelf week te worden of in slaap te vallen.

Gansch anders is het hier, waar ontelbare volkssoorten, kampende tegen eene felle zon, levensgevaarlijke winden en besmettelijke ziekten, niet ophouden zich te vermenigvuldigen, en hunne steden en dorpen aan mierennesten gelijk maken. Bedrijvigheid en leven, bevorderd door den handel met de voornaamste volken van Europa, Azië en Afrika, zijn hier aan de orde van den dag, boeijen den geest, en verhoogen het genot van eene natuur, die, door hare dorre woestijnen naast bloeijende akkers, als het ware winter en zomer te gelijk, in hetzelfde klimaat, onder ééne atmospheer, op eene wonderdadige wijze vereenigt.

Indien derhalve Egypte reeds daardoor onze verbeelding bij uitstek gaande maakt, hoeveel te meer moet men dan niet een land bewonderen, dat in zijne trotsche monumenten tevens eene zoo grootsche ontwikkeling van menschelijk oordeel en vermogen ten toon spreidt!

> The mind,
> Expanded by the genius of the spot,
> Has grown colossal and can only find
> A fit abode wherein appear enshrined
> The hopes of immortality.

Zij zoude niet anders dan van de toppen der piramiden zich openbaren!

Het duurde niet lang, of onze dragomans begonnen te spreken van eene *descente*, van een *départ pour Boulac*, enz., daar anders de Nijlboot, zonder ons, naar Alexandrië zou afvaren.

Geheel vervuld van het genot, dat ons hier te beurt viel, bleven wij nog eenige minuten in overweging, om te Kaïro de volgende landmail af te wachten, ten einde bij de piramiden te kunnen terugkomen en de stad en hare omstreken op ons gemak op te nemen; doch de meesten

onder ons, ongenegen deze gelegenheid te laten voorbijgaan en door een langer verblijf overgroote kosten te maken, beslisten eindelijk tot den algeheelen aftogt. Wij lieten dus alle verdere opsporingen van hetgeen binnen de piramiden te zien was varen, en trachtten, zoo geschikt mogelijk, van onze hoogte naar beneden te geraken, waartoe gemeenlijk meer voorzigtigheid en meer tijd worden vereischt dan tot het beklimmen. Er zijn verschillende wijzen van afstijgen, doch geene van allen is geheel zonder levensgevaar. Die, welke men ons in praktijk liet brengen, scheen wel de meest verkieslijke, namelijk: door omgekeerd, dat is: met het gezigt naar de piramide, trap voor trap af te dalen. Op deze wijze gelukte het ons drie kwartieruurs later behouden beneden te komen, waar een ander, minder aangenaam tooneel ons verbeidde.

Een der vele Arabieren, die tot ons gevolg behoorden, had eenen reiziger zijn' nachtzak, voorzien van eenig zilvergeld en kleederen, weten afhandig te maken, en was daarmede in vollen ren, waarschijnlijk naar de stad, weggeloopen. De Europesche gids van den eigenaar des nachtzaks vervolgde den knaap, zoo het scheen, met oogmerk om het ontvreemde te achterhalen, doch de beroofde zag noch den Arabier, noch den dragoman en bijgevolg ook niet zijn geld en goed terug.

Een andere «donkey-boy», minder vlug ter been, wilde het voorbeeld van zijn makker volgen en had zelfs zijns meesters fraaije Turksche pijp niet over het hoofd gezien; doch de snaak werd nog tijdig ingehaald en ontving, zonder vorm van proces, aan den voet van den Mycerinus, het wel verdiende loon van zijn misdrijf, hetgeen echter een' geheel verkeerden indruk op de overige inboorlingen scheen te maken, daar de meesten hunner onze hand-

bagage op den grond wierpen en met een vervaarlijk geschreeuw op de vlugt sloegen, alsof de furiën hen vervolgden. Wij zagen ons daardoor verpligt, ons zelven te bedienen en de ezels met onze goederen te beladen.

Schoon dit blijspel wat treurig eindigde, konden wij ons niettemin moeijelijk van lagchen onthouden over de verschillende talen, welke er gebezigd werden, om ons ongenoegen aan deze Mohammedanen te kennen te geven, die, men mag het vrij gelooven, geen enkel woord van al het gesprokene verstonden.

De dragomans hadden, door de haast, waarmede de woordenwisseling plaats greep, ook niets er van kunnen vertolken, en stonden nog verbaasd te turen — welligt over de mogelijkheid, dat zulk een, in hunne oogen niets beduidend, tooneel den vloed hunner belangrijke berigten omtrent het merkwaardige van de piramiden had kunnen stuiten — toen de trein van ons gezelschap, reeds reisvaardig, weder Kaïrowaarts aftrok [1]).

In de stad teruggekomen, vonden wij den straatweg naar Boulac, de voorstad van Kaïro, ongewoon levendig. Af en aan voeren de rijtuigen der hôtelhouders bezet met reizigers, eene menigte ezels met hunne blanke ruiters, en karren met reisgoederen tusschen Kaïro en het tollhuis te Boulac.

Ons gezelschap had alzoo juist den tijd zich bij de overige landmail-reizigers te voegen en te Boulac in de Nijlboot te stappen, om de reis naar Alexandrië voort te zetten.

Twee zulke booten, de Kaïro en de Lotus, stoomvaar-

[1]) Het is den vreemdeling in deze streken aan te bevelen, wel te letten, waarheen zij hunne uitstapjes rigten en met welke gidsen. Er zijn te Kaïro en Alexandrië nog andere plaatsen, waar men ook ligtelijk bestolen wordt. A bon entendeur, salut!

tuigen van, naar ik gis, hoogstens 40 paardenkracht ieder, stonden ter onzer opname gereed, doch konden ter naauwernood het talrijk reisgezelschap bevatten, dat sedert onze aankomst te Kaïro weinig of geen vermindering ondergaan had. Met moeite geraakte men aan boord en verdeelde zich de menigte reizigers op de beide stoombooten. Ieder koos zich in de «longroom» zoo goed mogelijk eene plaats, om den nacht door te brengen, en eene tabouret, om bij den maaltijd aan tafel te zitten. Aan Fransche pligtplegingen en hoofsche étiquette viel niet meer te denken, daar ieder verpligt was voor zich zelven te zorgen en, waar het gevorderd werd, zijne regten te verdedigen, wilde hij er niet bij te kort komen en zich door anderen verdrongen of vervangen zien.

Er bestond geen onderscheid van rang of klasse van passagiers meer en niemand handhaafde de orde aan boord. Het «jus acquiritur per occupationem» had hier zijne volle kracht en werd gemeenlijk bewezen door het een of ander stuk reisgoed, dat men op de gekozene plaats legde. Sommigen echter stoorden zich weinig aan deze teekenen en meenden, dat dit bewijsmiddel niet voldoende was, zoolang het niet vergezeld ging van eene waakzame persoonlijke tegenwoordigheid. Het duurde lang, voordat ieder zich met zijne plaats tevreden stelde.

Ongeveer te 11 ure in den morgen van den 8sten Mei verlieten wij Boulac, en stoomden de beide vaartuigen achter elkander den Nijl op.

Delicias videam, Nile jocose, tuas,

roept Ovidius in zijne Tristia uit, en niet oneigenaardig, want de eerste uren, die men in dit jaargetijde op deze rivier doorbrengt, doen den vreemdeling verrukt staan over het nederige, lieve landschap, dat zich hier in den

omtrek aan zijn oog vertoont. De laaggelegen dorpen, met hunne enkele minarets en palmboomen, de uitgestrekte velden met hunnen oogst, en hier en daar de kanalen en dijken maken, met de kronkelingen van den Nijl, welks loop men tot op verren afstand onderscheiden kan, een bevallig geheel uit, niet ongelijk aan het land ter weêrszijde van den Rijn tusschen Emmerik en Nijmegen.

Van lieverlede echter werd de rivier lager en benamen de dijken het ruim gezigt over de velden. Slechts nu en dan kleine kajassen of *feloeka soechaïrah*, vaartuigen, met één mast en hooge driehoekige zeilen beladen, wier gitzwarte schippers, van eene athletische gestalte, zich, zonder er van te blikken noch te blozen, van top tot teen in het allereerste paradijskleed vertoonden, waren de éénigen, die de eentoonigheid van onzen Nijltogt afbraken.

Alle verscheidenheid bevond zich binnen boord; doch ook hier viel ons de tijd lang en verschafte het uur van den maaltijd, dien men tegelijk op het dek en in de longroom hield, nog de meeste afleiding.

Te middernacht kwamen wij te Atfieh aan. Hier moesten de reizigers in pakket- of kanaalbooten — de Nederlander zou ze, niet ten onregte, trekschuiten noemen, daar deze benaming ook een vrij juist denkbeeld van deze vaartuigen geeft — door paarden getrokken, overstappen, ten einde daarmede de reis naar Alexandrië te besluiten, doordien de Nijl van deze hoogte af voor de stoombooten niet verder bevaarbaar was.

Hoeveel zulke trekschuiten voor het aanzienlijk getal reizigers en hunne goederen beschikbaar waren, wist men aanvankelijk niet, en kon men door de groote verwarring, die er heerschte, ook van niemand te weten bekomen.

Iedereen haastte zich, de stoombooten te verlaten en

in de eerst ontdekte trekschuit eene goede plaats voor zich uit te zoeken. Heeren, dames en kinderen schoten er om het zeerst op toe, verdrongen elkander, om vooraan te zijn, en letteden niet op het gevaar, waaraan zij zich in den donkeren nacht op eene onbekende rivier bloot-stelden, daar de schuit, die, ruim genomen, niet meer dan 30 passagiers bevatten kon, en, door haren bouw en gebrek aan ballast, uit den aard topzwaar was, ieder oogenblik dreigde omver te kantelen, toen die massa op het hooge, eenigzins gewelfde dek neêrstormde en al dadelijk geen' stap verder konde doen. Het gevolg was, dat de meesten niet wisten, waar zij heen zouden, om behouden weder van het vaartuig af te komen, tot eindelijk een tweede en derde trekboot naderden en dezelfde storm zich gedu-rende eenige minuten op deze vaartuigen herhaalde. Ge-durende al die beweging hoorde men niets anders dan een verward geschreeuw van vechtenden, het schreijen van kinderen, die door de ouders mede in het gedrang ge-trokken werden en nu en dan het gevloek van eenigen, die in het water vielen en, de hemel weet op welke wijs, tusschen de menigte van schepen, die hier in de haven lagen, weder te voorschijn zijn gekomen. Er was niemand, die orde op de zaken stelde.

Twee uren verliepen er, voordat elk eene plaats had en de trekbooten Atfieh verlieten.

Onze omstandigheden waren sedert drie dagen wel opmerkelijk veranderd, doch geenszins verbeterd. Op de Hindostan hadden wij ons verblijf ruim, op de Nijl-stoombooten dragelijk, doch nu in deze trekschuiten te bekrompen en te bedompt gevonden, om er het overige van een' onrustig aangevangen nacht met genoegen te kunnen doorbrengen.

Twee of drie op lage pleeten kandelaars gestoken waskaarsen verspreidden een droevig licht door de roef, die geen 4 voet breedte, naauwelijks 20 voet lengte en welligt 4 voet diepte had, en van binnen ter weêrszijde voorzien was van houten banken, waar tusschen vier of vijf kleine ruwgetimmerde tafels stonden, die allen doorgang en beweging ten eenemale belemmerden.

Aan slapen of liggen viel bijna niet te denken. Ieder moest overeind, of met het hoofd op de gekruiste armen zitten blijven, en op deze wijs den slaap zoeken meester te worden.

Bij het aanbreken van den dag bevonden wij ons in het kanaal van Mahmoedie. Hier houden de bogten en hooge dammen van den Nijl op, en gaat de vaart in eene bijna regte lijn voort tot aan de haven van Alexandrie.

Langzamerhand verlaat ons dan het bekoorlijke der velden en dorpen van Egypte en wordt het meer Mareotis naast eenen naakten grond, waarop in de verte de woestijn zich nog eenmaal en voor het laatst vertoont, weldra het éénige, dat het oog treft.

Bij de brug, nabij de hoogten der Katakomben gekomen, ziet men, regts van zich, de zuil van Pompejus en later ook het fort van Alexandrie. Nu neemt het kanaal eene bijna onmerkbare wending en loopt digt onder de stadswallen voort. Het land wordt heuvelachtiger en levendiger. De landmailreiziger ziet zoo duidelijk Alexandrië, dat hij slechts de oevers meent te moeten bespringen, om verder den weg zelf te kunnen vinden; doch staat verwonderd, als eenige minuten later in de andere haven de plek zijner aankomst zich als eene woestenij vertoont, waar hij niets meer van de hoofdstad bespeurt en in een rijtuig of op een ezel over een steenachtigen grond nog

een halve mijl rijden moet, om Alexandrië te bereiken.

Op den 9den Mei des middags te 4 ure zetteden wij voet aan wal. Naauwelijks was onze aankomst door middel van den telegraaf aan boord van het Engelsche stoomschip «Oriental» in de nieuwe haven bekend, of dit vaartuig maakte onmiddellijk toebereidselen tot vertrekken. Zij, die alzoo tot Southampton passage genomen hadden, konden geen lang oponthoud te Alexandrië maken en moesten dadelijk hunne reis vervolgen.

Onze goederen, die wij te Atfieh uit het oog verloren hadden en eerst hier aan de oude haven terug zagen — men had er inlandsche zeilvaartuigen, die de trekbooten volgden, mede beladen, — werden bij onze aankomst op karren gestapeld en met zulk eenen spoed naar de «Oriental» gevoerd, dat wij, die te Alexandrië blijven zouden, moeite hadden ze terug te bekomen. Ook de Transit-Company liet er zich weinig aan gelegen liggen, waar de bagage der reizigers belandde, daar die, niettegenstaande onze namen en adressen met duidelijke letters op de koffers geteekend stonden, met de massa naar de Oriental medegevoerd werd, zoodat wij, zonder onze eigene bemoeijenis, die hier bijna met geweld gepaard ging, welligt geen enkel stuk zouden terug bekomen hebben.

De Arabieren, die de karren voerden, werden in de straat der Konsulaten, voor het hôtel d'Europe, alwaar wij voornemens waren onzen intrek te nemen, met stokken tegen gehouden en gedwongen, alle kisten en koffers midden op den weg af te pakken, ten einde ons de gelegenheid te geven, ons eigendom terug te nemen.

Meer uit vrees, dan wel uit gewilligheid, hielden zij op, en zoo hadden wij het geluk onze bagage, die anders zeker een gansch anderen koers dan zijn respectieve

eigenaars genomen had, zonder eenige tegenwerking meester te worden.

Heeft hij eenmaal zijn goed terug ontvangen, dan wordt den landmail-reiziger in het Hôtel d'Europe of in het Grand hôtel Royal de France, die beide tegenover elkander, en, zoo als ik zeide, in de wijk der konsulaten staan, eene uitmuntende gelegenheid aangeboden, zich van de vermoeijenissen der reis te herstellen en zijne gedurende den togt min of meer verwaarloosde zaken in orde te brengen. Hiertoe behoort al wat het beheer der kleeding betreft; voorts ook het verzenden van de pas, ter visering door den Consul-generaal, en daarna somwijlen eene bijzondere audientie bij den minister van financiën, om de uitgaven te revideren, het batig slot na te gaan en de begrooting voor het vervolg, zoo mogelijk, te reduceren, en eindelijk, hetgeen doorgaans het geeuwen of het middagslaapje voorafgaat, eene losse recapitulatie van de reis zelve, die dan au fonds veel belangrijks oplevert, doch ook, ofschoon in het beste jaargetijde gedaan, vele herinneringen aan geleden ongemakken en kleine verliezen van allerlei aard te binnen brengt, en ten laatste na eene vrij oppervlakkige overdenking de vraag doet ontstaan: «hoe kom ik eigenlijk hier in Egypte?»

Men kan (ik bedoel hier den Nederlander, — de Engelschman en de landmail zijn als het ware van één natie en onafscheidelijk mag men zeggen —) zich niet voorstellen, zoo geheel alleen onder vreemden, met vreemd geld in den zak, van den vroegen morgen tot den laten avond vreemde talen brabbelende, in een vreemd land te zijn, zonder dit een en ander in den aanvang der reis bij zichzelven overwogen te hebben. Heeft de reiziger dit verzuimd en alzoo onvoorbereid dezen grooten togt onder-

nomen, dan blijft er niet anders voor hem te doen overig, dan zich in Alexandrië te huis te gelooven en er zich overal en altijd te zetten, als ware hij nooit ergens elders geweest. Dit ziet men hem dan ook vrij goed in praktijk brengen.

Al dadelijk gevoelt hij zich te Alexandrië opgeruimd, als hij zijne net gemeubileerde kamer N° 7 in het Hôtel d'Europe overziet en bespeurt, dat alles even aanlokkelijk en «comfortable» is en de gloed der middagzon niet door het hooggewelfde vensterraam naar binnen doordringen kan; dat hij, ei lieve, zie, eene jeugdige brunette met vurig-lonkende blikken en dartele lachjes om de rozenlippen tegenover zich heeft, die, volstrekt niet schuchter noch vreesachtig, misschien even gelukkig als hij, dat zij niet alleen zal zijn, zijnen handkus met een vriendelijk knikje beantwoordt. Zij opent het raam van hare kamer, hare stem is philomelenzang, haar welgevormde leest vertoont zich betooveringvol aan het verlangend oog van den verrukten vreemdeling, die niet heeft opgehouden, haar zijne getroffene aandacht te schenken en eindelijk, na zoovele verleidelijke bewegingen der schoone — en buitendien beleefdheidshalve — zich niet bedwingen kan, ook eens het hoofd uit te steken en met een van liefde doortinteld gemoed haar toe te roepen:..... ja, wat? liefste juffer, hoe vaar je? Belle voisine, comment va la santé? of sweet lady, how do you do? 't is al hetzelfde, hij is een vreemde en kent de taal niet, die zij spreekt, trekt verlegen het hoofd weêr binnen en schelt den camariero.

De taal, de taal! welk eene taal toch spreekt een noordsch Christen in Egypte?

Opmerkelijk is het, dat een Hollander uit den beschaafden stand, die met meer gemak dan iemand van eenigen anderen landaard vreemde talen aanleert en er heden ten

dage ook verscheidene spreekt of verstaat, hier, en zoo hij den weg over Triest en Venetie neemt, van nu voortaan tot aan den Rijn, zijne tong, om eens een zeemansterm te bezigen, ten anker leggen kan.

Van alle talen op deez' aard
Is Hollands taal het meest mij waard.

Dit zeg ik den dichter uit den grond des harten na, doch dient op eene landmailreis wel binnen zekere grenzen te blijven.

Ik herinner mij de kwelling, van af Singapore eene andere te hebben moeten spreken en mijne verwarring van het Fransch met het Engelsch en wederkeerig, als ik mij verpligt zag plotseling van de eene tot de andere over te gaan, hetgeen dan wel eene hoofdreden mag heeten, die iemand, niet genoegzaam met de levende Europesche tongvallen bekend en toch verlangende met zijne reisgenooten in kennis te geraken, den togt in het Oosten somwijlen vervelend maakt. Eerst te Alexandrië viel mij het geluk te beurt, het eerste geregelde gesprek in mijn eigene taal gevoerd te hebben.

Het Fransch en Italiaansch worden in deze streken de meest gangbare; het Engelsch begint zijn krediet te verliezen en het Duitsch nog geen krediet te erlangen.

De camariero brengt daarom den landmail-reiziger al spoedig Perrin's Elémens de la conversation en Français Italiën et Anglais in de kamer en schrijft hem twee collonaten op de rekening voor iets, dat waarschijnlijk ieder boekverkooper tegen betaling van twee shillings zal afgeven. De ongeletterde gevoelt de noodzakelijkheid van zoodanig handboekje en de beurs het gemis van twee zware geldstukken.

Op de vraag: «what is to be seen at Alexandria?» is

hier bijna overal het antwoord: «Pompey's pillar and Cleopatra's Needle.» Dit is zoo zeker als het uur van het middag-eten in een logement.

Het valt niet te betwijfelen, dat de kolom van Diocletianus of zuil van Pompejus en de naalden van Kleopatra hier twee zeer belangrijke overblijfselen der oudheid zijn; doch, dat zij juist voor elken vreemdeling het meest belangrijke van Alexandrië heeten mogen, is minder waarschijnlijk; want de stad zelve heeft, naar mijne meening, meer, dat bijzonder het moderne oog treft, dan hare omstreken, alwaar die oudheden nu nog den reiziger vertoond worden.

Alexandrië is voor den Europeaan eene merkwaardige plaats. Aan de nieuwe haven ligt het eigenlijk of modern Alexandrië; aan de zeehaven, de haven van Eunoste of de groote haven, droeg zij eertijds den naam Rakotis en heet zij nu Oud-Alexandrië.

Indien de Middellandsche zee de natuurlijke scheiding tusschen Europa en Afrika niet reeds gevormd had, zou ik de grenslijn dier werelddeelen midden door Alexandrië getrokken willen hebben, zoodanig dat het modern gedeelte aan Europa toekwame en het andere aan Afrika verbleve. Modern Alexandrië is nagenoeg geheel Europeesch, vooral daar, waar de wijk der konsulaten, eene ongeveer 100 voet breede straat, zich van het oude Necropolis tot aan de poort van Canope strekkende, behalve de beide genoemde logementen een tiental andere Europesche woningen, men mag zeggen paleizen, bevat, waaronder die van den Franschen en van den Engelschen konsul bijzonder uitmunten.

Onder deze fraaije gebouwen trekt een klein huis op zijne beurt misschien de aandacht van den geletterden

vreemdeling. Het is een Europeesch koffijhuis welks gevel een groot uithangbord draagt waarop «Kaffeneion Hellaenikon» met Grieksche en dadelijk daaronder «caffé-ellenico» met Romeinsche hoofdletters geschilderd staat. Dit opschrift herinnert onwilkeurig aan de zeden en gewoonten der oude Grieken en stelt hunne leefwijs, hoe die vroeger moet geweest zijn, op nieuw voor de verbeelding.

Door de trapsgewijze veranderingen te volgen, welke sedert die tijden onder dit volk plaats grepen en zich nu meer en meer naar het beschaafdere Noorden schikten, kan men, ook te Alexandrië, bij eene opmerkzame beschouwing, met niet veel moeite den oorspronkelijken stand van zaken onderkennen en zich tevens een denkbeeld vormen van de huishouding der ouden, gelijk ons daarvan de schrijvers van dien tijd de beschrijvingen hebben nagelaten. Zoo brengt deze aankondiging zeker menigeen in de gedachte, hoe de wijnhuizen der vroegere bewoners van Griekenland even eens hunne uithangborden met het opschrift «kapaeleion» naast de deur hadden en er eene soort van beurs of handelsplaats van maakten, gelijk heden ten dage in sommige hoofdsteden van Europa de beurzen tevens wijnhuizen, societeiten of zoogenaamde restauraties bevatten.

Men stelle zich echter niet voor, hier in het Kaffeneion Hellaenikon den Mareotischen wijn uit ramshoornen te zullen drinken, noch, dat de waard gewoon is in de taal van Demosthenes de verteringen der gasten op te schrijven. Een en ander is er door den tijd afgegaan, en de kroeghouder, een zeer modern Italiaan, vergenoegt zich tegenwoordig, den bezoeker Italiaanschen wijn voor Engelsch geld uit Fransche flesschen te schenken, en hem in eene der Europesche

levende talen te woord te staan. Men vindt er een goed billard, bijna alles waarvan een koffijhuis in Europa gemeenlijk voorzien is, doch, voor zoover ik mij herinneren kan, geene nieuwspapieren.

Wijders zijn in deze straat, en verder stadwaarts in, fraaije winkels met allerlei Europesche koopwaren, werkplaatsen van schoenmakers, smeden, verwers enz., meestal toebehoorende aan Italianen en Franschen, wier namen en berigten, zoo in het Grieksch als in het Italiaansch, op de deuren en voorgevels prijken.

De meeste levendigheid en handelsvertier bevinden zich in Oud-Alexandrië, in dat gedeelte van de stad, waar de inlandsche kooplieden wonen en men de fabrieken van linnen, wol en zijden stoffen aantreft. Elke tak van nijverheid heeft hier zijn afzonderlijk kwartier, gelijk dit voorheen ook in Europa het geval plagt te zijn. Geheele straten, waar men slechts te voet of per ezel en zeldzaam met een rijtuig doorkomen kan, zijn er alleen door koperslagers bewoond; andere, waar men niet dan suikerbakkers en handelaars in suikerwerk aantreft, weder anderen, die uitsluitend door zadelmakers, fabriekanten van paardetuigen enz. bezet zijn. Bezienswaardig is vooral de groote bazaar of koopmarkt. In Europa zou men door de uitdrukking *markt* niet ten onregte eene opene ruimte verstaan, waar allerlei koopwaren, hetzij op den grond, hetzij in kleine, van planken opgeslagen kramen, ter verkoop gerangschikt worden. Hier is het, hetgeen men in Holland eene groote kermis noemt: vier of vijf in evenwijdige rigting geplaatste rijen kleine steenen en houten winkels, die alle op iedere rij aan elkander sluiten, en een smallen, ongeplaveiden weg tusschen beide openlaten, waarop zij ter weêrszijde hunne uitgangen hebben, doch boven welke van het eene eind

tot het andere, eene tent van grof linnen gespannen is, die den bezoeker tegen regen en zonnehitte beschermt.

Verreweg het meerendeel dezer winkels of kramen bevat katoen, linnen en wollen stoffen van verschillende soorten. Tusschen mutsen, mantels, hemden, shawls, sluijers enz. ziet men hier Turken, Grieken en Arabieren met gekruiste beenen op eene soort van toonbank hunne pijp rooken en handel drijven.

In eene andere kraam lagen een drietal Circassische en Nubische slavinnen te koop, die hare onvergelijkelijke schoonheid meer zien dan gissen lieten, daar zij, met een lossen sluijer van wit gaas slechts ten halve bedekt, in hare natuurlijke dartelheid wel eens schenen te vergeten, dat die ligte kleeding, om nog eenigzins dezen naam te verdienen, zorgvuldig gesloten behoorde te blijven.

Hier wordt iedere twijfel aan de mogelijkheid, dat eene zwarte vrouw schoon kan zijn, opgeheven, en ligt het bewijs voorhanden, dat de natuur zich in hare rijkste gave aan geene kleur stoort, en zoowel de Afrikaansche als de Europesche vrouw begunstigd heeft. Het was moeijelijk onder dit drietal eene keus te doen, maar ook moeijelijk de oogen er van af te wenden.

En deze wezens, die zeker hunnen vernederenden toestand niet beseften en hun lot onder 's werelds alledaagsche zaken plaatsten, zaten daar, om voor 60 en 80 guinjes verkocht te worden, terwijl voor 30 en 40 dezelfde koopman in eene aangrenzende kraam eene Grieksche kleeding van het fijnste laken vertoonde, waaraan slechts de schoenen ontbraken, om iemand op staanden voet in een' Griek te herscheppen. De waarde van den mensch, en wel van de schoonste soort, werd hier alzoo op eens zooveel geschat als die van een stel nieuwe kleêren.

Niets is intusschen onzekerder dan het bezit van zulk eene schoone, daar zij haren meester ontvlugtende niet ligt terug te bekomen is. Noch door regtsmiddelen (want er bestaat geen koopbrief, noch ander schriftelijk bewijs van eigendom) noch door eigen magt (want het spoor der slavin is in deze streken moeijelijk uit te vinden), kan de kooper in zijn bezit hersteld worden. Er schiet hem zelden iets anders over, dan in zijn verlies te berusten en de waarde van de zaak voor genoten te houden.

Heeft hij, op deze wijs voortslenterende, het belangrijke binnen Alexandrië opgenomen, dan doet de landmailreiziger wel, zich van een ezel te voorzien en naar buiten te rijden.

Den weg door de stad of het kamp der Arabieren nemende, ontdekt hij in de eerste plaats den Toren der Romeinen, wiens overblijfsels nog geheel op zich zelven staan en hunne volle belangrijkheid behouden hebben.

Verder op in de nabijheid van de synagoge der Joden en de oude basiliek of moskee van Sint Anastasius, staan, tusschen eene massa ruïnen, op een afgelegen plek aan de oevers der nieuwe haven, de Naalden van Kleopatra, twee obelisken, waarvan de eene op den grond uitgestrekt en bijna geheel onder het zand bedolven ligt en de andere zich nog regt opstaande vertoont, op de vier zijden met hieroglyphische figuren bedekt. Beide zijn uit één blok rood graniet vervaardigd dat, zoo men zegt, in Egypte menigvuldig is.

Eenige schreden van hier verwijderd, bezochten wij het kerkhof en de ruïnen van een aan de nieuwe haven gelegen paleis, en keerden stadwaarts terug om nabij het meer Mareotis de kolom van Pompejus te bezoeken.

Deze zuil behoort tot de Korinthische bouworde en

bestaat uit drie hoofdstukken: het kapiteel, de schacht en de basis. Het kapiteel, dat eertijds het beeld van Pompejus, of, volgens latere berigten, dat van Diocletianus droeg, is tegenwoordig hier en daar door den tijd afgeschilferd en van zijne bladen beroofd. De schacht of stijl, op zichzelve uit vier stukken bestaande, is van fijn inlandsch marmer van verschillende kleuren vervaardigd, heeft eene hoogte van ongeveer 90 voeten en kan in hare breedte door vier menschen niet omvat worden. Zij maakt met een gedeelte van het voetstuk één geheel blok uit. Het derde stuk, de basis, waarvan elke zijde minstens 15 voet breedte en even zooveel in hoogte heeft, is thans nog in haar geheel en alleen door eene massa van ingesneden namen van reizigers, meest Engelschen, geschonden.

Het geheel heeft eene hoogte van 112 voeten, staat op een heuvel van harden steen en schijnt volgens sommigen tot baken voor de zeevarenden gestrekt te hebben. Thans is het eene bestovene, op zich zelf staande steenklomp, dien de landmail-reiziger, bij het eerste gezigt, dat hij reeds in het kanaal daarop had, zijne aandacht te naauwernood waardig keurt, en ook, zoo als ik vroeger zeide, geene andere belangrijkheid bezit dan dat het een overblijfsel der oudheid is, dat, nog gaaf en geheel gespaard gebleven, in zijne soort het grootste der wereld wordt genoemd.

In de nabijheid van deze kolom zou eertijds een Huis van Wijsheid gestaan hebben, hetwelk door gebrek aan behoorlijk onderhoud — waarschijnlijk het gevolg van gebrek aan behoorlijk bezoek — vóór zijnen tijd tot puin vervallen is. Wat dat gebouw te beduiden had, of de wijsheid van daar uitging, dan wel aldaar binnen gevoerd werd, kwam ons niet ter kennisse; doch vreemd is het, als men

DE ZUIL VAN DIOCLETIANUS

(VULGO: DE KOLOM VAN POMPEUS.)

daartege
Egypte
ongeluk
men he
uithong
gerdood
beslist.
Meer
vindt n
zijn van
bezigtig
ger dan
Op
Hôtel d
kop kra
kwikkin
landgen
bevelen.
De e
maal aa
zat er, o
Engelsc
spelen o
gezelsch
door de
eene w
buis of
aan een
even al
buis zel
waarin
wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

daartegenover de goede orde stelt, waarmede men in Egypte de gekkenhuizen in stand houdt, ofschoon de ongelukkige bewoners er zelden lang vertoeven, daar men hen geen ander middel van genezing verschaft dan uithongeren. Zoo is de strijd tusschen verstand en hongerdood bij deze beklagenswaardige wezens spoedig beslist.

Meerdere overblijfselen uit de geschiedkundige oudheid vindt men in de omstreken van Alexandrië, doch deze zijn van mindere vermaardheid en maken, wil men ze allen bezigtigen, een oponthoud in deze stad noodzakelijk, langer dan gemeenlijk eene overland-reis toestaat.

Op het midden van den dag keerden wij naar het Hôtel d'Europe terug en waren regt blijde, ons met een kop krachtige bouillon verwelkomd te zien, eene verkwikking, die ik mijnen in deze luchtstreken reizenden landgenooten, evenzeer als het bad, niet genoeg kan aanbevelen.

De eetzaal vonden wij een paar uren vóór het middagmaal aan eene Europesche societeit gelijk geworden. Men zat er, onder het rooken uit Duitsche en Goudsche pijpen, Engelsche en Fransche dagbladen te lezen, schaak te spelen of te domineren om een gentiaantje. Een van ons gezelschap had zich op den Bazaar eene hookah of hokka, door de Engelschen *hubly-bubly* genoemd, aangeschaft, eene waterpijp, bestaande uit een langwerpige glazen buis of flesch, ten halve met water gevuld, en waaraan een lang en buigzaam roer wordt bevestigd, dat men even als een koord om het lijf winden kan, terwijl de buis zelf, op wier top een koperen bakje is vastgeschroefd, waarin zich de tabak bevindt, altijd op den grond geplaatst wordt. De daarbij behoorende inlandsche tabak is grof

gekorven en, ofschoon van eene ligte vale kleur, zoo sterk van smaak, dat eene herhaalde wassching er van in laauw water dient vooraf te gaan, zal hij rookbaar zijn.

Deze wassching beneemt wel is waar den tabak $^2/_3$ van zijne oorspronkelijke kracht; doch dit belet niet, dat hij, die ongewoon is dusdanige pijpen te gebruiken, in den beginne reeds bij den tweeden of derden trek veelal eene duizeling in het hoofd en flaauwte ondervindt, welke hem spoedig op den grond doen tuimelen, zoo hij niet bij tijds het roer nederlegt. De oorzaak ligt nu niet meer in den tabak, maar in het roer, waaruit de onervaren rooker door twee of drie gewoonlijk zeer lang gerekte teugen den rook naar den mond zoekt te brengen, welke eerste trekken anders een Sipajer, aan wien in deze landen bij uitsluiting de zorg voor de hokka wordt toevertrouwd, buiten de kamer gewoon is te doen.

Eerst nadat de eigenaar der hokka, te midden van het talrijk gezelschap, eene dusdanige bedwelming had ondervonden, werden wij omtrent de behandeling van de waterpijp ingelicht.

Eene Turksche pijp komt mij, ook voor zoover de soort van tabak, dien men daarbij pleegt te rooken, betreft, verreweg verkieslijker voor; doch, het zij den Hollander ter eere nagegeven, dat bij eene naauwkeurige beproeving der voordeelen van elke bekende pijpsoort, geen van alle bij die van Gouda haalt, zooals men deze dan ook, even als onze kaas, schier in alle werelddeelen vinden kan.

Na het middagmaal begaven de gasten zich gewoonlijk op weg, om langs de wel verlichte straten van Alexandrië rond te wandelen en vooral in de wijk der konsulaten, alwaar bij helder maanlicht de beau monde in verschillende bonte groepen op en neder wandelt, zich onder de menigte te mengen.

De klok van negen ure riep ons dan aan de speeltafel in de salon, of wel wij werden op het balkon van het Hôtel teruggehouden door de onderhoudende gesprekken van een der dischgenooten.

Reeds den eersten avond van onze aankomst werden wij aangenaam verrast door een *orgue de Barbarie* — eene benaming even barbaarsch als ons *draaiorgel* — dat, door een' Italiaan onder het balkon bestuurd, beurtelings het lied van Proch, das Alpenhorn, en Leszinsky's wel bekende polonaisen speelde, hetgeen ons geheel en al deed vergeten, dat wij in Egypte waren.

Vier genoegelijke dagen hebben wij in deze stad doorgebragt.

Tijdens onze aankomst in dit Hôtel lag de *Avviso* van de *Navigazione a vapore del Lloyd Austriaco*, houdende: «*L' J. R. Pacchetto postale a vapore* N° 1 *nom^to: Arciduca Lodovico, comandato dal capitano Sig. F. M. Zencovich partira (tempo permettendo) il giorno Mercordi* 13 *del mese Maggio alla ore* $9^1/_2$ *a: m: per Sira,*» onder de overige papieren voorhanden, en konden wij, die, sedert het vertrek van de Oriental naar Southampton, niet meer dan twintig in getal, over Triest naar onze respectieve haardsteden terugkeeren zouden, gedurende drie dagen ons tot de voortzetting van de reis gereed maken en daartoe het benoodigde aanschaffen.

In den vroegen ochtend van den 13^den Mei bragt een camariero onze rekeningen. De mijne:

		Mai le 9. N° 7.
Du 9.	Bordeaux 1 bouteille.	30
"	Soda . . 1 „	5
10.	Bordeaux 1 „	30
	Domestique.	80
	Pour nourriture et chambre 4 jours.	200
		345.

veroorzaakte aanvankelijk geen geringen indruk. Ook de overige reisgenooten bleven, naar het mij toescheen, niet zonder verkropte verbazing over de hunnen, en tuurden met wijdgeopende oogen, de boterham nog in den mond, op de ellendige kladjes, waar men die vreesselijke sommen zoo losweg op neêrgekrabbeld had, totdat men ons te verstaan gaf dat hier geen sprake was van florijnen of Spaansche matten, maar van Turksche piasters, waarvan 22 op eene Spaansche mat gaan en die in Holland de waarde van 11½ cent het stuk heeft, — een berigt, dat ons zeer bevredigde en van lieverlede met de rekeningen verzoende.

Had ik nu de pen van eenen Kneppelhout, ik zou zeker het oogenblik van ons vertrek beschrijven, toen wij, het hôtel d'Europe willende verlaten, aan de deur der salon de beide Europesche hôtelbedienden ons met eene beleefde buiging zagen groeten en op hunne ministerieele tronies de duidelijke kenteekenen meenden te bespeuren van eene kleine herinnering aan de gebruikelijke fooi, die hier, te oordeelen naar hunne elegante kleeding en wellevende manieren, niet gering mogt wezen.

De eersten, die reeds de deur doorgegaan waren en als ter sluik, de fooi met een sterk gesloten hand — die dan gemeenlijk geen groot geldstuk bevatten kan — in die van den hôtelbediende gedrukt hadden, maakten die achteraan kwamen eigenlijk zoo voor hen als voor zich zelven verlegen, daar men niet wist, of de bedienden met het gegevene wel tevreden waren, hetgeen ons, die den trein der vertrekkenden sloten, een oogenblik deed stilstaan om over de fooi te raadplegen, waardoor de aandacht der bedienden, die hunne plaats niet verlieten, gaande gemaakt en de zaak ten laatste zoo verergerd werd, dat,

hetzij hier in vertrouwen gezegd, wij het meer dan ooit raadzaam geloofden, maar in 's hemels naam twee colonnaten te geven en daarna van Alexandrië afscheid te nemen.

BESLUIT.

Over de reis met de landmail heeft zeker menigeen zijn gevoelens reeds geopenbaard. Bij dezen komt zij te duur, bij genen te vermoeijend, bij anderen daarentegen goedkoop en «comfortable» en bij zeer velen welligt alleen goed voor brieven en pakketten voor. Dit heeft, zoo als alles in het ondermaansche, zijne reden, en men zou, bij een meer naauwkeurig onderzoek van de karakters der reizigers, van de drijfveren die hen tot de reis noopten, van de omstandigheden, waaronder zij ze ondernamen, als anderzins, al zeer spoedig tot de oorzaak geraken kunnen, waarom zij onderling zoo van gevoelen verschillen en het op vele punten wel nimmer eens zullen worden.

Zeker is het, dat de reis met ongemakken gepaard gaat voor hen die een talrijk huisgezin bij zich hebben of eene groote hoeveelheid goederen medenemen. Wie zich met beiden op dezen weg waagt, dien mag men belangrijke tegenspoeden voorspellen, althans zoo hij eene andere route dan de «Southamptonline» volgt, gelijk dan ook, naar ik vertrouw, uit de voorgaande bladzijden eenigermate is op te maken.

Niettemin komt mij de landmailreis voor de voorkeur te verdienen boven de reis langs de Kaap de Goede Hoop, en in het algemeen boven alle togten op zeilschepen, al ware het enkel om de onbewegelijkheid van een stoom-

vaartuig, om de verscheidenheid van reizigers, die men op den overlandweg aantreft en om de belangrijkheid der plaatsen, die men aandoet en die, schoon slechts voor korten tijd bezocht, evenwel eene steeds welkome en aangename afleiding verschaffen en tevens de gelegenheid om zich van de ongerieven van het leven aan boord te herstellen.

Ik mag de reis met de landmail aanbevelen aan hen, die, uit Nederlandsch-Indië naar Europa terugkeerende, niet gaarne gaan in een schip, geladen met suiker, tabak, specerijen of andere handels-artikelen, welke, bijzonder onder de keerkringen, eene sterke, op den duur onverdragelijke lucht van zich geven; aan hen, die de reis met spoed willen doen; die met de zeeziekte geplaagd zijn; die, van natuur met hoofdpijnen gekweld, niet blootgesteld wenschen te zijn aan het doordringend geklop van kalfaathamers, zooals dit maar al te dikwijls op onze Nederlandsche koopvaardij-schepen gedurende de reis plaats vindt, voorts aan hen, die behoefte hebben aan een' welleevenden omgang, en in het algemeen aan hen, die door vrouw Fortuna niet karig bedeeld zijn met hetgeen de dichters wel eens

Stof slechts waar de wind meê speelt

gelieven te noemen.

RUSLAND
AZIATISCH RUSLAND
HET RIJK VAN CHINA
ATLANTISCHE OCEAAN
AFRIKA
ETHIOPIE
INDISCHE ZEE
PERZIE
AFGHANISTAN
ARABIE
Middellandsche Zee
Roode Zee
Arabische Zee
Chinesche Zee
Senegal
Guinea
Barbarye
Frankrijk
Duitschland
Turkije
Klein Azie
Caspische Zee
Aral Meer
Indus
Ganges
Ceylon
Golf van Bengalen
Golf van Arabien
Golf van Aden
Canton
Formosa
R. Luzon
Philippijnen
Borneo
Celebes
Java
Sumatra
Nieuw Guinea
Timor
Moluccos
Nieuw Holland
Nieuw Zeeland
Otaheite
Nieuw Caledonie
Vriendschappelijke Eilanden
Paaschland
Nieuw Ierland
Nieuw Britannie
Nieuw Hannover
Salomons Eilanden
Nieuwe Hebriden
Nieuw Zuid Wales
Van Diemens Land
Nieuw Zeeland
Cabo de Goede Hoop
Madagascar
Mauritius
Bourbon
Comoro Eilanden
Socotora
Mozambique
Zanzibar
Mombaza
Melinde
Abessinie
Nubie
Darfour
Sennaar
Kordofan
Dongola
Sahara
Fezzan
Tripoli
Tunis
Algiers
Marokko
Fez
Tafilet
Woestijn van Barka
Woestijn van Nubie
Woestijn van Arabie
Woestijn van Gobi
Woestijn van Kobi
Woestijn van Sahara
Woestijn van Libie

